

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์
รายสินค้าของจังหวัดพัทลุง “โคเนื้อศรีวิชัย”
ปีงบประมาณ ๒๕๖๒

เอกสารเลขที่ ๒/๒๕๖๒
สิงหาคม ๒๕๖๒

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุง
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๑
๑.๓ เป้าหมาย	๒
๑.๔ วิธีการดำเนินงาน	๒
๑.๕ หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน	๒
๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๒
บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปจังหวัดพัทลุง	๓
๒.๑ ข้อมูลทั่วไปด้านกายภาพ	๓
๒.๒ ข้อมูลด้านการปกครอง	๑๐
๒.๓ ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ	๑๒
บทที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปการเลี้ยงโคเนื้อ	๑๖
๓.๑ เทคนิคการเลี้ยงโคเนื้อ	๑๖
๓.๒ สภาพแวดล้อมและศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย	๒๕
๓.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโค	๓๐
บทที่ ๔ สถานการณ์การผลิตโคเนื้อศรีวิชัยพัทลุง	๓๑
๔.๑ สถานการณ์โคเนื้อประเทศไทย	๓๑
๔.๒ สถานการณ์โคเนื้อของจังหวัดพัทลุง	๓๓
๔.๓ กระบวนการผลิตและการจัดการของกลุ่มสหกรณ์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	๓๔
๔.๔ การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัยของจังหวัดพัทลุง	๓๕
๔.๕ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ	๓๘
๔.๖ ข้อมูลเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัยในจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายโคเนื้อศรีวิชัย	๓๙
บทที่ ๕ แผนพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัย	๔๐
๕.๑ ยุทธศาสตร์โคเนื้อ ๕ ปี พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๖๕	๔๐
๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อจังหวัดพัทลุง	๔๓
๕.๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยจังหวัดพัทลุง	๔๖

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ ประเภทของดินในพื้นที่จังหวัดพัทลุง	๖
ตารางที่ ๒ แสดงปริมาณน้ำฝน ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑	๗
ตารางที่ ๓ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด - ต่ำสุด ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑	๗
ตารางที่ ๔ ปริมาณน้ำท่าในลุ่มน้ำย่อย ๗ ลุ่มน้ำของจังหวัดพัทลุง	๙
ตารางที่ ๕ จำแนกพื้นที่ป่าจังหวัดพัทลุง	๙
ตารางที่ ๖ เปรียบเทียบพื้นที่ป่าไม้จังหวัดพัทลุงในรอบ ๓ ปี	๙
ตารางที่ ๗ การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดพัทลุง	๑๐
ตารางที่ ๘ จำนวนประชากรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๑	๑๑
ตารางที่ ๙ จำนวนครัวเรือนเกษตรกรและจำนวนแรงงานภาคเกษตรของจังหวัดพัทลุง	๑๒
ตารางที่ ๑๐ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรแยกตามรายอำเภอ จังหวัดพัทลุง	๑๓
ตารางที่ ๑๑ แสดงพื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน	๑๔
ตารางที่ ๑๒ ด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต ๒๕๖๑	๑๔
ตารางที่ ๑๓ ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี ๒๕๖๑	๑๕
ตารางที่ ๑๔ ด้านการประมงของจังหวัด ปี ๒๕๖๑	๑๕
ตารางที่ ๑๕ การผลิตโคเนื้อประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑	๓๑
ตารางที่ ๑๖ การส่งออก การนำเข้าโคมีชีวิต เนื้อโคและผลิตภัณฑ์ของไทย ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๐	๓๒
ตารางที่ ๑๗ กลุ่มเครือข่ายพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้ มีทั้งหมด ๑๗ กลุ่มเครือข่าย	๓๙

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ ๑ แผนที่แสดงเขตการปกครองจังหวัดพัทลุง	๔
รูปที่ ๒ แผนภาพแสดงวิถีโคเนื้อพัทลุง	๓๔
รูปที่ ๓ แสดงวงจรการผลิตและกิจกรรมการผลิตตลอดห่วงโซ่	๓๕
รูปที่ ๔ แสดงการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย (โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑)	๓๖
รูปที่ ๕ แสดงการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย (โคพันธุ์ศรีวิชัย ๒)	๓๗
รูปที่ ๖ แสดงรูปวัวแดง อัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้	๔๘
รูปที่ ๗ แสดงแบรนด์ Red Beef	๕๑
รูปที่ ๘ แสดงผลิตภัณฑ์แปรรูปโคเนื้อศรีวิชัย	๕๑
รูปที่ ๙ แสดงรถขนส่งเนื้อโคขุนศรีวิชัย	๕๒
รูปที่ ๑๐ แสดงตู้แช่สินค้าของสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด	๕๒

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

การเลี้ยงโคเนื้อเป็นอาชีพที่สำคัญและดั้งเดิมของเกษตรกรไทย โดยเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่ของไทยใช้แรงงานในครัวเรือน และมีหน่วยงานและองค์กรที่มีศักยภาพที่ให้การสนับสนุนด้านการเพาะพันธุ์ ด้านการผลิต ด้านอาหาร ด้านการป้องกันและกำจัดโรคระบาด ตลอดจนด้านการแปรรูปกระจายอยู่ทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงโคเนื้อ ยังขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและแรงงานเคลื่อนย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม ประชากรโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการบริโภคอาหารจากเนื้อสัตว์ปรับตัวเพิ่มขึ้น

ในภาวะวิกฤตของราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ การเลี้ยงโคเนื้อ โคขุน และโคนม จึงน่าจะเป็นอาชีพเสริมและอาชีพหลักที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมีตลาดทั้งภายในและต่างประเทศรองรับ สำหรับวิธีการตลาดโคเนื้อในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างส่วนใหญ่ เป็นการซื้อขายโคมีชีวิตจากนอกพื้นที่เพื่อฆ่าและขายในพื้นที่ ส่งผลให้ส่วนเลื่อมทางการตลาดค่อนข้างสูง ซึ่งเป็นแรงสนับสนุนให้โคมีชีวิตและเนื้อโคนอกพื้นที่เข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างยังคงมีอยู่โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคชาวไทยมุสลิม และราคาจำหน่ายโคมีชีวิตในพื้นที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นแรงจูงใจให้ยังคงมีเกษตรกรบางส่วนมีการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ต่อไป อย่างไรก็ตาม ศักยภาพในการผลิตโคเนื้อในปัจจุบันยังเพียงเพื่อรองรับการบริโภคในพื้นที่และส่งออกไปยังประเทศมาเลเซียได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงยังคงจะต้องนำโคเนื้อจากต่างพื้นที่เข้ามาเลี้ยงหรือพักในพื้นที่ก่อนจำหน่ายต่อไป

เพื่อให้ระบบโคเนื้อในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างมีความเข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิตโคเนื้อเพื่อเลี้ยงตัวและลดการพึ่งพิงการนำเข้าโคมีชีวิตจากนอกพื้นที่ การกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมระบบการตลาดจึงมีความจำเป็น และควรหาแนวทางสนับสนุนระบบตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การสร้างตลาดกลาง การวางเส้นทางการผลิต การจัดทำโรงฆ่าที่ได้มาตรฐานสากลและฮาลาล การพัฒนาร้าน/เชิengขายเนื้อโคที่มีมาตรฐาน สะอาด และถูกสุขอนามัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ใช้เนื้อโคเป็นส่วนประกอบ

สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัยมีกลุ่มเครือข่ายพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้ ทั้งหมด ๑๗ กลุ่มเครือข่าย สมาชิกจำนวน ๔๙๕ คน ร่วมกันปรับปรุงสายพันธุ์ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย เพื่อเป็นอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้ทุกจังหวัด โดยใช้มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง เป็นศูนย์ปรับปรุงพันธุ์ของสหกรณ์ ซึ่งได้อัตลักษณ์ คือ วัวแดง สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัยมีดำเนินการที่ครบวงจร ตั้งแต่การส่งเสริมสมาชิกและกลุ่มเครือข่ายในการเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัย บริการผสมเทียม ผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์ รับซื้อโคขุนของสมาชิกในราคาประกัน รวมทั้งการแปรรูปและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามวิสัยทัศน์ คือ เป็นผู้นำทางด้านธุรกิจโคเนื้อครบวงจร สร้างเครือข่ายสหกรณ์ให้เข้มแข็งและยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนและพัฒนาการผลิตโคเนื้อศรีวิชัยของจังหวัดพัทลุง
- ๒) เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัยของจังหวัดพัทลุงให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม
- ๓) เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่ต้องการเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัย

๑.๓ เป้าหมาย

หน่วยงานส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา เอกชน และประชาชนได้มีการนำข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดพัทลุง “โคเนื้อศรีวิชัย” ไปใช้ประโยชน์

๑.๔ วิธีการดำเนินงาน

ประชุม/ประสานข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ๑) ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด
- ๒) ข้อมูลทั่วไปโคเนื้อศรีวิชัย
- ๓) ข้อมูลการผลิตโคเนื้อ
- ๔) ข้อมูลแผนพัฒนาโคเนื้อจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔
- ๕) ข้อมูลกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อ
- ๖) ข้อมูลสหกรณ์โคเนื้อพัทลุง

๑.๕ หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน

- ๑) หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในจังหวัดพัทลุง
- ๒) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพัทลุง
- ๓) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มเกษตรกร ผู้เลี้ยงโคเนื้อในจังหวัดพัทลุง
- ๔) สหกรณ์โคเนื้อพัทลุง

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) ส่วนราชการ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการผลิตโคเนื้อศรีวิชัยของจังหวัดพัทลุง
- ๒) เกษตรกรได้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัย

บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปจังหวัดพัทลุง

๒.๑ ข้อมูลทั่วไปจังหวัดพัทลุง ด้านกายภาพ ด้านการปกครอง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเกษตรที่สำคัญ

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพัทลุง

๑. ข้อมูลด้านกายภาพ

๑.๑ ลักษณะทางภูมิศาสตร์

๑) ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับที่ ๑๐ ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ ๕๕ ของประเทศ ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมาลายูหรือแหลมทอง (Golden Khersonese) ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยหรือฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (Songkhla Lake Basin) โดยตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๗ องศา ๖ ลิปดาเหนือ ถึง ๗ องศา ๕๓ ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ ๙๙ องศา ๔๔ ลิปดาตะวันออก ถึง ๑๐๐ องศา ๒๖ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟสายใต้ประมาณ ๘๔๖ กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๑ ประมาณ ๘๕๖ กิโลเมตร หรือตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ ๑,๒๐๐ กิโลเมตร มีรูปร่างคล้ายลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีส่วนกว้างที่สุดตามแนวทิศตะวันออกถึงตะวันตก ประมาณ ๕๖ กิโลเมตร และส่วนยาวที่สุดตามแนวทิศเหนือถึงใต้ ประมาณ ๘๓ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓,๔๒๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๑๔๐,๒๙๖ ไร่ (พื้นที่ดิน ๑,๙๑๙,๔๔๖ ไร่ พื้นที่น้ำ ๒๒๐,๘๕๐ ไร่) (กรมแผนที่ทหาร, ๒๕๓๔; กรมการปกครอง, ๒๕๔๑)

๒) อาณาเขต

ทิศเหนือ	จดอำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	จดอำเภอควนเนียง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา และอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
ทิศตะวันออก	จดทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นน่านน้ำติดต่อกับอำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอสทิงพระ และอำเภอลี้หว่อ จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	จดเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นแนวติดต่อกับอำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง อำเภอนาโยง อำเภอย่านตาขาว และอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

(๓) พื้นที่ราบ มีเนื้อที่รวมกันประมาณ ๑,๔๘๕.๕๔ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๔๓.๓๘ ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ราบ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การกสิกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด จึงนิยมตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอป่าพะยอม ควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว และ ปากพะยูน

(๔) พื้นที่เกาะ เป็นพื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในเขต อำเภอปากพะยูน มีเนื้อที่รวมกันประมาณ ๒๑๙.๑๗ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๖.๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากร ได้แก่ เกาะราบ เกาะหมาก เกาะเสือ เกาะโคบ เกาะนางคำ เกาะแกง และเกาะยวน ส่วนพื้นที่เกาะเป็นถิ่นที่อยู่ของนกอีแอ่นกินรัง มีเนื้อที่รวมกันประมาณ ๗๐๐ ไร่ หรือ ๑.๑๒ ตารางกิโลเมตร อนึ่งพื้นที่น้ำในจังหวัดพัทลุงนั้นนับเป็นส่วนสำคัญของทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย ทะเลน้อยและทะเลหลวงหรือทะเลสาบสงขลาตอนใน ผืนน้ำข้างตื้นนี้อยู่ในเขตอำเภอควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว และปากพะยูน คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ๔๔.๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๑๐.๐๕ ของพื้นที่ทั้งหมด

๔) ลักษณะดิน

กรมพัฒนาที่ดินได้จำแนกดินในพื้นที่จังหวัดพัทลุงไว้ จำนวน ๖๒ กลุ่มชุดดิน ซึ่ง ลักษณะดินมีความสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศและวัตถุดิบกำเนิด (ชนิดของหิน)

ตารางที่ ๑ ประเภทของดินในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ประเภทของดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่ จังหวัด
ดินเปรี้ยวจัด	๖๒,๔๓๐	๒.๙๒
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับตื้น	๑๙,๗๑๑	๐.๙๒
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึกปานกลาง	๓๙,๙๘๑	๑.๘๗
ดินเปรี้ยวจัดที่พบชั้นดินกรดกำมะถันในระดับลึกมาก	๒,๗๓๘	๐.๑๓
ดินอินทรีย์	๓,๔๓๕	๐.๑๖
ดินอินทรีย์	๓,๔๓๕	๐.๑๖
ดินเค็มชายทะเล	๖,๔๔๕	๐.๓๐
ดินเค็มชายทะเล	๖,๔๔๕	๐.๓๐
ดินทราย	๑๐,๙๒๘	๐.๕๑
ดินทรายในพื้นที่ลุ่ม	๑,๗๑๖	๐.๐๘
ดินทรายในพื้นที่ดอนที่ไม่มีชั้นดานอินทรีย์	๙,๒๑๒	๐.๔๓
ดินตื้น	๒๐๔,๗๔๐	๙.๕๗
ดินตื้นในพื้นที่ลุ่มถึงลูกรังหรือก้อนกรวด	๑๐,๙๕๕	๐.๕๑
ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงลูกรังก้อนกรวดหรือเศษหิน	๑๕๘,๕๙๑	๗.๕๑
ดินตื้นในพื้นที่ดอนถึงชั้นหินพื้น	๓๕,๑๙๔	๑.๖๔
พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	๓๘๒,๒๙๖	๑๗.๘๖
พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	๓๘๒,๒๙๖	๑๗.๘๖
ทรัพยากรดินอื่นๆ	๑,๑๘๒,๕๔๖	๕๕.๒๖
ดินที่มีปฏิกิริยาเป็นกรดพบในที่ลุ่ม	๗๕๒,๗๒๕	๓๕.๑๗
ดินที่มีปฏิกิริยาเป็นกรดพบในที่ดอน	๓๕๒,๒๑๘	๑๖.๕๖
ดินที่มีการรกร่อง	๕๕๓	๐.๐๓
ดินที่มีปฏิกิริยาเป็นด่างพบในที่ลุ่ม	๗๗,๐๕๐	๓.๖๐
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	๒๘๗,๔๗๖	๑๓.๔๓
รวมพื้นที่ดิน	๒,๑๔๐,๒๙๖	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง

๑.๒ ลักษณะภูมิอากาศ

๑) ฤดูกาล

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นมีฝนตกชุกและมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพอากาศแบบภาคใต้อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดปกคลุมประจำฤดูกาล ทำให้ในปีหนึ่งๆ จะมีเพียง ๒ ฤดูกาล คือ

(๑) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม - กลางเดือนกันยายน ความร้อนและความอบอ้าวของอากาศมีสูงสุดในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๒-๒๕๖๑) มีอุณหภูมิเฉลี่ย ๒๘.๔๗ โดยมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย ๓๔.๙๔ องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ๒๓.๕๑ องศาเซลเซียส

(๒) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกันยายน - กลางเดือนมีนาคม ในรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๒-๒๕๖๑) มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย ๗๙.๗๓% โดยมีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดเฉลี่ย ๙๖.๖๒% ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ย ๕๕.๘๔%

ปริมาณน้ำฝน จังหวัดพัทลุง มีฝนเฉลี่ยรอบ ๑๐ ปี (๒๕๕๒ - ๒๕๖๑) เท่ากับ ๒,๐๓๒.๐๑ มิลลิเมตร

๒) ปริมาณน้ำฝน (ข้อมูล ๑๐ ปี)

ตารางที่ ๒ แสดงปริมาณน้ำฝน ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑

ปี	ปริมาณน้ำฝน (มม.)
๒๕๕๒	๒,๑๔๓.๘๐
๒๕๕๓	๒,๒๓๕.๑๐
๒๕๕๔	๓,๕๐๓.๕๐
๒๕๕๕	๒,๐๘๓.๕๐
๒๕๕๖	๒,๔๒๒.๐๐
๒๕๕๗	๒,๑๔๒.๔๐
๒๕๕๘	๒,๐๔๕.๒๐
๒๕๕๙	๒,๑๕๖.๙๐
๒๕๖๐	๓,๖๕๘.๕๐
๒๕๖๑	๑,๙๙๓.๒๐
รวม ๑๐ ปี	๒๔,๓๘๔.๑๐
เฉลี่ย	๒,๐๓๒.๐๑

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาพัทลุง

๓) อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ (ข้อมูล ๑๐ ปี)

ตารางที่ ๓ อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์สูงสุด - ต่ำสุด ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๖๑

ปี	อุณหภูมิ (°c)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)		
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ยทั้งปี
๒๕๕๒	๓๕.๐๐	๒๒.๘๐	๒๘.๔๔	๙๖.๓๓	๕๒.๐๐	๗๙.๔๒
๒๕๕๓	๓๕.๗๐	๒๓.๘๐	๒๘.๖๖	๙๖.๐๐	๕๗.๓๒	๗๙.๗๒
๒๕๕๔	๓๔.๒๙	๒๓.๙๐	๒๗.๙๑	๙๕.๑๐	๕๘.๓๐	๘๐.๗๙
๒๕๕๕	๓๔.๕๐	๒๓.๕๑	๒๘.๔๐	๙๖.๑๓	๕๐.๐๐	๗๗.๘๘
๒๕๕๖	๓๓.๘๙	๒๓.๙๒	๒๘.๓๔	๙๕.๙๗	๕๙.๕๒	๘๐.๖๓
๒๕๕๗	๓๕.๑๔	๒๒.๓๘	๒๘.๕๕	๙๖.๗๗	๕๖.๔๒	๗๙.๓๓
๒๕๕๘	๓๔.๘๐	๒๓.๑๔	๒๘.๔๓	๙๖.๗๗	๖๐.๔๘	๘๐.๗๘
๒๕๕๙	๓๖.๕๔	๒๔.๒๗	๒๙.๑๖	๙๖.๐๖	๕๔.๖๖	๗๙.๐๗
๒๕๖๐	๓๓.๘๗	๒๓.๘๐	๒๘.๓๕	๙๘.๑๐	๕๘.๖๗	๘๒.๐๓
๒๕๖๑	๓๕.๗๐	๒๓.๖๐	๒๘.๔๘	๙๙.๐๐	๕๑.๐๐	๗๗.๖๕
เฉลี่ย ๑๐ ปี	๓๔.๙๔	๒๓.๕๑	๒๘.๔๗	๙๖.๖๒	๕๕.๘๔	๗๙.๗๓

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาพัทลุง

๑.๓ แหล่งน้ำธรรมชาติ

๑) กลุ่มน้ำ

จังหวัดพิจิตรมีพื้นที่รับน้ำ (Watershed Area) ทั้งสิ้น ๓,๕๑๓.๕๗ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลำน้ำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำสายสั้นๆ มีความกว้างประมาณ ๑๐-๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๐-๔๕ กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัดซึ่งแบ่งเขตระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพิจิตร ส่วนมากจะมีทิศทางการไหลของน้ำจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ซึ่งจะไหลไปรวมกันที่ทะเลสาบสงขลา ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี เท่ากับ ๒,๑๓๙.๖๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งสามารถนำไปใช้สำหรับการเกษตร จำนวน ๖๓๕.๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร การอุปโภค-บริโภค จำนวน ๑๙.๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตร และอุตสาหกรรม ๔.๐๓ ล้านลูกบาศก์เมตร รวม ๖๕๙.๖๘ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น จะมีปริมาณน้ำที่ไม่สามารถเก็บกักไว้ใช้ และไหลลงทะเลสาบสงขลา คิดเป็นปริมาณ ๒,๒๐๔.๔๔ ล้านลูกบาศก์เมตรโดยจำแนกได้ ๗ กลุ่มน้ำย่อย ดังนี้

๑.๑) กลุ่มน้ำคลองป่าพะยอม ครอบคลุมพื้นที่อำเภอป่าพะยอมเป็นส่วนใหญ่ อำเภอกวนขนุนบางส่วน ไหลลงทะเลสาบสงขลาที่พยุหะควนครึ่ง มีความยาวประมาณ ๓๓ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองป่าพะยอม คลองปันแต

๑.๒) กลุ่มน้ำคลองท่าแนะ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสรีบรรพตและอำเภอกวนขนุน เป็นส่วนใหญ่ อำเภอสรีนครินทร์และอำเภอเมืองบางส่วน ไหลลงทะเลสาบสงขลา ที่บ้านปากประเหนือ มีความยาวประมาณ ๓๘ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองท่าแนะ คลองโงกน้ำ คลองพังโย คลองเรือ

๑.๓) กลุ่มน้ำคลองนาท่อม ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสรีนครินทร์และอำเภอเมือง เป็นส่วนใหญ่ ไหลลงทะเลสาบสงขลา ที่บ้านปากพะเนียด มีความยาวประมาณ ๓๕ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองนาท่อม คลองใหญ่ คลองลำสินธุ์ และคลองลำเบ็ด

๑.๔) กลุ่มน้ำคลองสะพานหยี ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกงหราเป็นส่วนใหญ่ อำเภอเมืองบางส่วน มีความยาวประมาณ ๓๕ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองหัวหมอน

๑.๕) กลุ่มน้ำคลองท่าเซียด-บางแก้ว ครอบคลุมพื้นที่อำเภอตะโหมด อำเภอเขาชัยสน เป็นส่วนใหญ่ ไหลลงทะเลสาบสงขลาที่บ้านปากพล มีความยาวประมาณ ๔๒ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองตะโหมด คลองท่ามะเตือ คลองหัวช้าง

๑.๖) กลุ่มน้ำคลองป่าบอน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอป่าบอน อำเภอบางแก้วเป็นส่วนใหญ่ อำเภอปากพะยูนบางส่วน ไหลลงทะเลสาบสงขลาที่บ้านพระเกิด ความยาวประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองป่าบอน

๑.๗) กลุ่มน้ำคลองพรุฬ้อ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอปากพะยูนเป็นส่วนใหญ่ และอำเภอป่าบอนบางส่วน ไหลลงทะเลสาบสงขลาที่บ้านท่าหยี ความยาวประมาณ ๓๖ กิโลเมตร เป็นคลองที่กั้นเขตแดนระหว่างจังหวัดพิจิตรกับจังหวัดสงขลาทางด้านทิศใต้ ลำน้ำสำคัญ ได้แก่ คลองพรุฬ้อ

ตารางที่ ๔ ปริมาณน้ำทำในลุ่มน้ำย่อย ๗ ลุ่มน้ำของจังหวัดพัทลุง

ที่	ลุ่มน้ำย่อย	พื้นที่รับน้ำ (ตร.กม.)	ปริมาณ น้ำท่าเฉลี่ย (ล้าน ลบ.ม./ปี)	ความต้องการใช้น้ำ (ล้าน ลบ.ม./ปี)				ปริมาณ น้ำเหลือ (ล้าน ลบ.ม./ปี)
				การ เกษตร	อุปโภค บริโภค	อุตสาหกรรม	รวม	
๑	คลองป่าพะยอม	๓๑๒.๓๘	๒๖๑.๒๒	๗๐.๔๑	๑.๒๗	๐.๑๘	๗๑.๘๖	๑๘๙.๓๖
๒	คลองท่าแนะ	๕๘๖.๘๗	๔๕๕.๑๑	๙๕.๔๒	๓.๔๖	๑.๗๕	๑๐๐.๖๓	๓๕๔.๔๘
๓	คลองนาท่อม	๔๕๖.๗๔	๔๕๖.๔๔	๗๑.๕๕	๕.๑๗	๐.๒๓	๗๖.๙๕	๓๗๙.๔๙
๔	คลองสะพานหยี	๓๖๘.๙๑	๓๖๙.๕๗	๑๒๑.๘๒	๑.๙๙	๐.๒๗	๑๒๔.๐๘	๒๔๕.๔๙
๕	คลองท่าเขียด-บางแก้ว	๖๗๗.๖๘	๕๓๒.๒๔	๒๓๐.๕๙	๓.๓๖	๐.๒๕	๒๓๔.๒๐	๒๙๘.๐๔
๖	คลองป่าบอน	๒๘๘.๖๗	๒๔๔.๖๗	๒๐.๔๔	๑.๘๕	๑.๒๐	๒๓.๔๙	๒๒๑.๑๘
๗	คลองพอรู้อ	๘๒๒.๓๒	๕๔๓.๘๗	๒๕.๖๕	๑.๙๐	๐.๑๕	๒๗.๗๐	๕๑๖.๑๗
รวม		๓,๕๑๓.๕๗	๒,๘๖๓.๑๒	๖๓๕.๘๘	๑๙.๐๐	๔.๐๓	๖๕๘.๙๑	๒,๒๐๔.๒๑

ที่มา : โครงการชลประทานพัทลุง

๑.๔ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญดังนี้ ป่าสงวนแห่งชาติ ๒๒ ป่า เนื้อที่ตามกฎหมายกระทรวง ๗๕๖,๑๖๘.๗๕ ไร่ประกาศเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน ๖ แห่ง เนื้อที่ (รวมพื้นที่บกและพื้นที่น้ำ) ๘๙๐,๖๗๓.๗๐ ไร่ คงเหลือป่า สงวนแห่งชาติในความดูแลของกรมป่าไม้ เนื้อที่ ๔๙,๔๗๗.๖๖ ไร่ พื้นที่คงสภาพป่าสมบูรณ์ทั้ง จังหวัด ๓๘๓,๒๘๘.๑๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๘๘ ของพื้นที่ทั้งหมดจำแนกประเภทได้ ดังนี้

ตารางที่ ๕ จำแนกพื้นที่ป่าจังหวัดพัทลุง

พื้นที่ป่า	จำนวน	พื้นที่ (ไร่)
พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ	๒๒ ป่า	๔๙,๔๗๗.๖๖
พื้นที่ป่าอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ (เขาปู่-เขาย่า เฉพาะจังหวัดพัทลุง)	๑ แห่ง	๑๗๖,๔๘๓.๒๕
พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (เขาบรรทัด เฉพาะจังหวัดพัทลุง)	๑ แห่ง	๒๖๙,๓๘๓.๗๖
พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	๓ แห่ง	๔๔๒,๔๓๐.๕๓
พื้นที่วนอุทยานเมืองเก่าชัยบุรี	๑ แห่ง	๑,๙๒๒.๑๔
พื้นที่คงสภาพป่าสมบูรณ์ทั้งจังหวัด		๓๘๓,๒๘๘.๑๘

ตารางที่ ๖ เปรียบเทียบพื้นที่ป่าไม้จังหวัดพัทลุงในรอบ ๓ ปี

ปี พ.ศ.	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละของจังหวัด
๒๕๕๘	๖๑๕.๔๐	๓๘๔,๖๒๒.๙๑	๑๕.๙๔
๒๕๕๙	๖๑๓.๒๖	๓๘๓,๒๘๘.๑๘	๑๕.๘๘
๒๕๖๐	ยังไม่ได้แปลสภาพถ่าย	-	-

๑.๕ ทรัพยากรสัตว์ป่า

จังหวัดพัทลุงพบสัตว์ป่าที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ประเภทสมเสร็จแก้งม้อเลี้ยงผาหรือกูร่าค่างดำ นกเงือก เสือปลาหรือเสือไฟหมี และโลมาอิรวดี โดยพบเพียงจำนวนเล็กน้อยบริเวณเทือกเขาบรรทัด (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖, ๒๕๔๙)

๑.๖ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จะแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

- ๑) ป่าชายเลน แหล่งที่พบ บริเวณพื้นที่ทะเลน้อยและรอบทะเลสาบสงขลา มีเนื้อที่ ๙๗.๒๑ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖๐,๗๕๖.๒๕ ไร่
- ๒) หญ้าทะเล มีการกระจายตัวเป็นพื้นที่กว้าง อยู่ห่างจากพื้นที่ชายฝั่งประมาณ ๘๐ - ๑๐๐ เมตร และเป็นบริเวณที่ปลาชุกชุมมีการปักหอย และเลี้ยงปลาในกระชัง แหล่งที่พบ บริเวณเกาะยวน ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน

๒. ข้อมูลด้านการปกครอง

๒.๑ การแบ่งเขตการปกครอง

ตารางที่ ๗ การแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดพัทลุง

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	ร้อยละ	ที่ว่าการอำเภอ ห่างจากศาลา กลางจังหวัด (กม.)	จำนวน				
				ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	ชุมชน	อบต.
เมืองพัทลุง	๔๒๗.๔๒๑	๑๒.๔๘	๒๐๐ ม.	๑๔	๑๔๔	๑๐	๔๕	๔
เขาชัยสน	๒๖๐.๑๑๕	๗.๖๐	๒๘	๕	๕๘	๓	๕	๓
ควนขนุน	๔๕๓.๙๖๐	๑๓.๒๖	๑๗	๑๒	๑๒๙	๑๑	๙	๓
ปากพะยูน	๔๓๓.๒๗๔	๑๒.๖๕	๖๖	๗	๖๕	๖	๔	๒
กงหรา	๒๕๕.๘๕๖	๗.๔๗	๔๐	๕	๔๕	๔	-	๑
ตะโหมด	๒๖๔.๒๖๐	๗.๗๒	๓๙	๓	๓๓	๕	๑๘	-
ศรีบรรพต	๒๑๘.๕๐๔	๖.๓๘	๓๓	๓	๓๐	-	-	๓
ป่าบอน	๓๘๐.๐๔๘	๑๑.๑๐	๕๐	๕	๕๐	๑	๖	๕
ป่าพะยอม	๓๘๖.๔๐๔	๑๑.๒๘	๓๘	๔	๓๙	๒	-	๒
บางแก้ว	๑๑๙.๐๐๐	๓.๔๗	๓๘	๓	๓๔	๒	๘	๒
ศรีนครินทร์	๒๒๕.๖๓๑	๖.๕๙	๑๗	๔	๔๓	๔	-	-
รวม	๓,๕๒๔.๔๗๓			๖๕	๖๗๐	๔๘	๙๕	๒๕

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง

๒.๒ ข้อมูลประชากร

ตารางที่ ๘ จำนวนประชากรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๑

อำเภอ	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม ประชากร (คน)	จำนวน ครัวเรือน
เมืองพัทลุง	๕๗,๖๗๐	๖๓,๗๐๔	๑๒๑,๓๗๔	๔๘,๐๕๖
เขาชัยสน	๒๒,๐๐๗	๒๒,๙๕๔	๔๔,๙๖๑	๑๖,๒๘๘
ควนขนุน	๔๐,๔๖๑	๔๓,๘๙๒	๘๔,๓๕๓	๓๑,๒๑๗
ปากพะยูน	๒๕,๑๗๑	๒๖,๐๓๔	๕๑,๒๐๕	๑๗,๒๕๙
กงหรา	๑๘,๑๗๒	๑๘,๒๙๔	๓๖,๔๖๖	๑๑,๓๐๘
ตะโหมด	๑๕,๗๖๒	๑๖,๒๓๑	๓๑,๙๙๓	๑๑,๔๘๕
ศรีบรรพต	๘,๙๙๓	๘,๙๘๙	๑๗,๙๘๒	๖,๗๒๓
ป่าบอน	๒๓,๗๑๓	๒๔,๑๗๗	๔๗,๘๙๐	๑๗,๐๕๐
ป่าพะยอม	๑๗,๕๒๒	๑๘,๕๓๘	๓๖,๐๖๐	๑๓,๓๓๓
บางแก้ว	๑๒,๘๑๕	๑๓,๑๒๙	๒๕,๙๔๔	๙,๓๙๔
ศรีนครินทร์	๑๓,๕๔๔	๑๓,๒๗๒	๒๖,๘๑๖	๙,๙๗๔
รวม	๒๕๕,๘๓๐	๒๖๙,๒๑๔	๕๒๕,๐๔๔	๑๙๒,๐๘๗

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง

๒.๓ ข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรม

๒.๓.๑ การศึกษา

จังหวัดพัทลุงมีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และระดับอุดมศึกษา โดยมีสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง วิทยาลัยเทคนิคพัทลุง วิทยาลัยสารพัดช่างพัทลุง วิทยาลัยการอาชีพควนขนุน วิทยาลัยการอาชีพบางแก้ว วิทยาลัยเทคนิคป่าพะยอม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพัทลุง

๒.๓.๒ การศาสนา

จังหวัดพัทลุงมีวัดในพุทธศาสนา ๒๔๓ วัด สำนักสงฆ์ ๔๗ แห่ง ที่พักสงฆ์- แห่ง มัสยิด ๙๘ แห่ง โบสถ์คริสต์ ๖ แห่ง

๒.๓.๓ วัฒนธรรม

๑) ประเพณีวัฒนธรรม

ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามกรอบจารีตประเพณี และปฏิบัติตามแนวทางที่ศาสนากำหนด ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นถูกถ่ายทอดโดยกิจกรรมทางศาสนาที่ประชาชนนับถือ โดยเป็นการถ่ายทอดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลัง จึงทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมของพี่น้องชาวพัทลุง มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ ด้านวัฒนธรรม ดังนี้

๑.๑) พิธีกรรมด้านศาสนา เช่น ชักพระ (ลากพระ) สงกรานต์ (ทำบุญ, รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่) เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง

๑.๒) ความเชื่อ มีความเชื่อเรื่อง ภูผ สวรรค์ นรก เทวดา ครุฑมอ ไสยศาสตร์ ฤกษ์ยาม

๑.๓) พิธีกรรมทำบุญขึ้นปีใหม่ พิธีจัดงานศพ งานบวช โนรา โรงครู ไหว้เจ้าที่ทำขวัญข้าว สะเดาะเคราะห์

๑.๔) ประเพณีในท้องถิ่น ส่วนมากเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านศาสนา เช่น การแต่งกาย การแต่งงาน งานศพ สงกรานต์ (วันว่าง) ทำบุญเดือนสิบ (ชิงเปรต)

๑.๕) การละเล่นพื้นบ้าน

๑.๕.๑) การละเล่นของเด็ก เช่น เสือกินวัว วันตุสม การเล่นเสี่ยงทาย ไล่จับซ่อนหา เล่นตี ขี่ม้าส่งเมือง

๑.๕.๒) การละเล่นของผู้ใหญ่

- กีฬาพื้นบ้าน เช่น กีฬาชนไก่ ชนวัว แข่งโพน ชัดดัม แข่งว่าว
- ดนตรีพื้นบ้าน เช่น โพน, กาหลอ, กลองยาว
- เพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงกล่อมเด็ก (กล่อมให้เด็กนอน)
- เพลงลอบเด็ก (ลอบเด็กเมื่อเด็กไม่สบายหรือหิวนม)
- เพลงบอก
- การแสดงพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง โนรา ลิเกป่า

๒) ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

- ประเพณีแข่งโพน - ลากพระ (วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑)
- ประเพณีทำบุญเดือนสิบ (ชิงเปรต)
- งานวันอนุรักษ์มรดกไทย (แข่งหนังตะลุง - มโนราห์)
- สงกรานต์ (ทำบุญ, รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่)

๓. ข้อมูลด้านการเกษตรที่สำคัญ

๓.๑ ครั้วเรือนเกษตรกรรมและแรงงานภาคเกษตร

ตารางที่ ๙ จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมและจำนวนแรงงานภาคเกษตรของจังหวัดพัทลุง

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน ^๑	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรม ^๒	ร้อยละจำนวนครัวเรือนเกษตร/ครัวเรือนทั้งหมด	จำนวนแรงงานภาคเกษตร ^๒ (ราย)
เมืองพัทลุง	๔๘,๐๕๖	๑๕,๓๔๓	๓๑.๙๓	๓๔,๒๘๑
เขาชัยสน	๑๖,๒๘๘	๗,๙๙๑	๔๙.๐๖	๓๑,๕๙๘
ควนขนุน	๓๑,๒๑๗	๑๔,๖๒๔	๔๖.๘๕	๓๓,๑๗๔
ปากพะยูน	๑๗,๒๕๙	๘,๔๔๐	๔๘.๙๐	๒๗,๒๖๐
กงหรา	๑๑,๓๐๘	๕,๙๗๐	๕๒.๗๙	๓๓,๔๖๒
ตะโหมด	๑๑,๔๘๕	๖,๒๐๑	๕๓.๙๙	๑๒,๓๒๗
ศรีบรรพต	๖,๗๒๓	๔,๑๗๑	๖๒.๐๔	๙,๘๖๖
ป่าบอน	๑๗,๐๕๐	๗,๙๑๔	๔๖.๔๒	๓๑,๙๕๖
บางแก้ว	๙,๓๙๔	๔,๗๑๐	๕๐.๑๔	๙,๖๕๖
ป่าพะยอม	๑๓,๓๓๓	๕,๙๓๙	๔๔.๕๔	๑๒,๕๘๕
ศรีนครินทร์	๙,๙๗๔	๕,๗๙๐	๕๘.๐๕	๑๔,๒๓๓
รวม	๑๙๒,๐๘๗	๘๗,๐๙๓	๔๕.๓๔	๒๕๐,๓๙๘

ที่มา : ^๑ ข้อมูลที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๑ /

^๒ ข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐

๓.๒ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

ตารางที่ ๑๐ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรแยกตามรายอำเภอ จังหวัดพัทลุง

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร										รวมพื้นที่ทำการเกษตร	
		ที่นา		ไม้ผล/ไม้ยืนต้น		พืชไร่/พืชผัก/ไม้ดอก		เกษตรอื่นๆ		เนื้อที่ถือครองไม่ใช้ประโยชน์			
		จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่เกษตร	จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่เกษตร	จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่เกษตร	จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่เกษตร	จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่เกษตร	จำนวน (ไร่)	ร้อยละพื้นที่ทั้งหมด
เมืองพัทลุง	๒๖๗,๑๓๘	๔๗,๘๔๙	๓.๐๘	๕๕,๗๖๕	๓.๕๙	๗๑๐	๐.๐๕	๖,๖๕๐	๐.๔๓	๕๗,๖๓๑	๓.๗๑	๑๖๘,๖๐๔	๖๓.๑๑
เขาชัยสน	๑๖๒,๕๗๒	๑๐,๔๕๖	๐.๖๗	๑๐๖,๖๒๔	๖.๘๖	๒๓๑	๐.๐๑	๑,๑๐๐	๐.๐๗	๔,๑๒๒	๐.๒๗	๑๒๒,๕๓๓	๗๕.๓๗
ควนขนุน	๒๘๓,๗๒๕	๓๘,๕๒๔	๒.๔๗	๑๐๖,๘๒๖	๖.๘๗	๑,๗๒๖	๐.๑๑	๑๒,๓๗๑	๐.๘๐	๕๗,๘๓๓	๓.๗๒	๒๑๗,๑๘๐	๗๖.๕๕
ปากพะยูน	๒๗๗,๗๙๖	๑๐,๘๖๙	๐.๗๐	๗๔,๙๐๙	๔.๘๒	๑,๔๑๖	๐.๐๙	๓,๑๕๗	๐.๒๐	๑๑๓,๗๖๐	๗.๓๑	๒๐๔,๑๑๑	๗๕.๓๗
กงหรา	๑๕๙,๙๑๐	๕,๑๗๑	๐.๓๓	๘๐,๔๓๒	๕.๑๗	๒,๒๖๘	๐.๑๕	๕๓๕	๐.๐๓	๑๒,๙๔๙	๐.๘๓	๑๐๑,๓๕๕	๖๓.๓๘
ตะโหมด	๑๖๕,๑๖๓	๑,๓๓๑	๐.๐๙	๑๐๖,๕๖๓	๖.๘๕	๔,๐๕๑	๐.๒๖	๗๙๔	๐.๐๕	๓,๙๙๙	๐.๒๖	๑๑๖,๗๓๘	๗๐.๖๘
ศรีบรรพต	๑๓๖,๕๖๕	๙๑๐	๐.๐๖	๘๒,๖๒๓	๕.๓๑	๖๗๓	๐.๐๔	๑,๐๗๗	๐.๐๗	๖,๔๔๓	๐.๔๑	๙๑,๗๒๖	๖๗.๑๗
ป่าบอน	๒๓๗,๕๓๐	๗,๓๖๒	๐.๔๗	๑๖๓,๑๘๒	๑๐.๔๙	๕,๐๑๓	๐.๓๒	๓,๗๒๒	๐.๒๔	๒๐,๗๙๐	๑.๓๔	๒๐๐,๐๖๙	๘๔.๒๓
บางแก้ว	๗๔,๓๗๕	๒,๗๘๖	๐.๑๘	๔๗,๓๑๖	๓.๐๔	๑,๕๖๖	๐.๐๙	๑,๒๓๖	๐.๐๘	๗,๕๗๒	๐.๔๙	๖๐,๓๗๖	๘๑.๑๘
ป่าพะยอม	๒๔๑,๕๐๓	๔,๓๖๐	๐.๒๘	๑๐๒,๖๓๑	๖.๖๐	๑,๔๔๔	๐.๐๙	๑,๖๒๘	๐.๑๐	๓๙,๓๓๑	๒.๕๓	๑๔๙,๓๙๔	๖๑.๘๖
ศรีนครินทร์	๑๔๑,๐๑๙	๙๒๐	๐.๐๖	๗๘,๓๑๕	๕.๐๔	๑,๐๕๗	๐.๐๗	๒,๘๑๗	๐.๑๘	๔๐,๑๖๘	๒.๕๘	๑๒๓,๒๗๗	๘๗.๔๒
รวม	๒,๑๔๐,๒๙๖	๑๓๐,๔๓๘	๘.๓๙	๑,๐๐๕,๑๘๕	๖๕.๖๓	๒๐,๐๕๔	๑.๒๙	๓๕,๐๘๗	๒.๒๖	๓๖๔,๙๙๙	๒๓.๔๔	๑,๕๕๕,๓๖๓	๗๒.๖๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

๓.๓ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

๓.๓.๑ พื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน

จากการที่พื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดพัทลุงติดต่อกับเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธาร สายสั้น ๆ ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาหลายสายทำให้สามารถใช้แหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านีมาพัฒนาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น โดยแหล่งน้ำชลประทานขนาดต่างๆ มีจำนวนแหล่งน้ำชลประทาน ๑๒ แห่ง มีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ ๓๗๕,๓๔๘ ไร่ จำแนกเป็นขนาดใหญ่ ๑ แห่ง และขนาดกลาง ๑๑ แห่ง โดยมีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางที่ได้ดำเนินการแล้วเสร็จจนถึงปัจจุบันมีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น ๑๒ โครงการ มีปริมาตรความจุเก็บกักทั้งหมด ๗๐.๕๐ ล้าน ลบ.ม. และมีพื้นที่ชลประทานรวมกันทั้งสิ้น ๓๗๕,๓๔๘ ไร่

ตารางที่ ๑๑ แสดงพื้นที่ชลประทานและระบบชลประทาน

อำเภอ	ตำบล	ชื่อแหล่งน้ำ	จำนวนโครงการ			รวมทั้งหมด	
			ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)	จำนวนโครงการ	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
เมืองพัทลุง	นาท่อม	ฝายนาท่อม	-	๑	๖๒,๖๘๘	๑	๖๒,๖๘๘
กงหรา	ชะรัด	ฝายพญาไธสง	-	๑	๒๒,๗๓๒	๒	๕๕,๐๒๗
	คลองเฉลิม	ฝายคลองหลักสาม	-	๑	๓๑,๒๙๕		
เขาชัยสน	ควนขนุน	ฝายควนกฎ	-	๑	๔๖,๑๙๓	๑	๔๖,๑๙๓
ตะโหมด	ตะโหมด	โครงการอ่างเก็บน้ำคลองหัวช้างอันเนื่องมาจากพระราชดำริ		๑	๓๘,๐๐๐	๑	๓๘,๐๐๐
ควนขนุน	-	-	-	-	-	-	-
ปากพะยูน	-	-	-	-	-	-	-
ศรีบรรพต	เขาย่า	ประตูระบายน้ำท่าแนะ	-	๑	๓๒,๐๒๘	๑	๓๒,๐๒๘
ป่าบอน	ป่าบอน	ฝายป่าบอน	-	๑	๖,๗๙๙	๓	๓๖,๕๗๓
	ทุ่งนารี	อ่างเก็บน้ำป่าบอน	-	๑	แหล่งน้ำต้นทุนให้ ปตร.ป่าบอนและฝายป่าบอน		
		ปตร.ป่าบอน	-	๑	๒๙,๗๗๔		
บางแก้ว	โคกสีก	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าเขียด	๑	-	๑๐๓,๐๐๐	๑	๑๐๓,๐๐๐
ป่าพะยอม	บ้านพร้าว	ฝายบ้านพร้าว	-	๑	๔๐,๘๓๙	๒	๔๐,๘๓๙
	เกาะเต่า	อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม	-	๑	แหล่งน้ำต้นทุนให้ฝายบ้านพร้าว		
ศรีนครินทร์	-	-	-	-	-	-	-
รวม			๑	๑๑	๔๑๓,๓๔๘	๑๒	๔๑๓,๓๔๘

ที่มา : โครงการชลประทานพัทลุง

๓.๔ ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด

๓.๔.๑ ด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต ๒๕๖๑/๖๒

ตารางที่ ๑๒ ด้านการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด ปีการผลิต ๒๕๖๑

ชนิดพืช	จำนวนเกษตรกร (ราย)	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ (กิโลกรัม)	ผลผลิตเฉลี่ย/เนื้อที่เก็บเกี่ยว (กิโลกรัม)	ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย (บาท/กิโลกรัม)
ยางพารา	๖๘,๕๐๓	๑,๐๐๑,๙๐๔	๘๓๑,๗๘๘	๒๐๙,๓๖๐,๐๐๐	๒๕๒	๔๒.๗๔
ข้าวนาปี	๑๘,๗๗๓	๑๓๖,๓๙๒	๑๓๖,๓๙๒	๖๐,๗๓๓,๐๐๐	๔๔๕	๘
ข้าวนาปรัง	๖,๖๒๗	๕๗,๒๙๒	๕๗,๑๕๑	๓๐,๖๓๑,๐๐๐	๕๓๖	๘
ปาล์มน้ำมัน	๕,๕๐๗	๗๒,๔๔๙	๕๗,๙๙๗	๑๔๘,๙๙๖,๐๐๐	๒,๕๖๙	๓.๒๖
ทุเรียน	๒,๗๑๘	๔,๓๙๘	๓,๔๕๗	๑,๑๗๑	๓๓๙	๑๐๐
เงาะ	๔,๒๒๑	๕,๐๒๐	๔,๙๑๕	๑,๘๐๐	๓๖๖	๒๕
มังคุด	๘,๓๐๙	๑๔,๒๒๘	๑๒,๘๗๑	๕,๗๘๗	๔๕๐	๖๐
ลองกอง	๘,๑๔๒	๑๒,๐๑๒	๑๐,๘๙๕	๑,๕๙๖	๑๔๖	๓๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

๓.๔.๒ ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี ๒๕๖๑

ตารางที่ ๑๓ ด้านการปศุสัตว์ของจังหวัด ปี ๒๕๖๑

ชนิดสัตว์	จำนวน เกษตรกร (ราย)	จำนวนสัตว์ (ตัว)	ข้อมูลผลผลิต		ราคาเฉลี่ย (บาท/ หน่วย)	มูลค่าผลผลิต (บาท)
			จำนวน	หน่วยนับ		
สุกร	๔,๙๕๖	๓๘๐,๖๗๕	๓๔,๒๖๐,๗๕๐	ก.ก.	๖๓	๒,๑๕๘,๔๒๗,๒๕๐
ไก่เนื้อ	๓๙,๔๕๗	๗,๕๑๙,๔๕๑	๑๕,๐๓๘,๙๐๒	ก.ก.	๔๕	๖๗๖,๗๕๐,๕๙๐
โคเนื้อ	๒๓,๒๐๐	๑๑๙,๕๕๐	๒๔,๔๒๐,๗๕๐	ก.ก.	๘๘	๒,๑๔๙,๐๒๖,๐๐๐
โคนม	๑๔๒	๒,๗๖๙	๔,๖๗๓,๐๐๐	ก.ก.	๑๙.๕๐	๙๑,๑๒๓,๕๐๐
ไก่ไข่	๒,๓๗๒	๑,๐๗๖,๓๕๘	๓๐๓,๐๑๙,๐๐๐	ฟอง	๓.๒๐	๙๖๙,๖๖๐,๘๐๐

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ยน้ำหนักสุกร ๙๐ กก./ตัว (ผลผลิต ๓๘๐,๖๗๕ ตัว), ไก่เนื้อ ๒ กก./ตัว (ผลผลิต ๗,๕๑๙,๔๕๑ ตัว), โคเนื้อ ๒๕๐ กก./ตัว (ผลผลิต ๙๗,๖๘๓ ตัว)

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง

๓.๔.๓ ด้านการประมงของจังหวัด ปี ๒๕๖๑

ตารางที่ ๑๔ ด้านการประมงของจังหวัด ปี ๒๕๖๑

ชนิดสัตว์	จำนวน เกษตรกร (ราย)	พื้นที่เลี้ยง (ไร่)	ผลผลิต (กิโลกรัม)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	มูลค่าผลผลิต (บาท)
ปลานิล	๓,๑๗๓	๒,๔๗๘.๕๓	๑,๗๓๘,๐๐๐	๖๕	๑๑๒,๙๗๐,๐๐๐
ปลาดุกลูกผสม	๓,๓๔๗	๑,๗๘๙.๙๘	๒,๐๑๗,๐๐๐	๔๘	๙๖,๘๑๖,๐๐๐
ปลากะพงขาว	๑๑๔	๓๓๖.๐๙	๓๓,๓๐๐	๑๖๐	๕,๓๒๘,๐๐๐
กุ้งขาว	๑๒๘	๑,๓๙๖.๙๕	๑,๒๙๔,๕๐๐	๑๒๖	๑๖๓,๐๙๔,๕๐๐

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง

บทที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปการเลี้ยงโคเนื้อ

๓.๑ เทคนิคการเลี้ยงโคเนื้อ โคขุน วิธีการผสมพันธุ์ สภาพแวดล้อมและศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อ

๓.๑.๑ เทคนิคการเลี้ยงโคเนื้อ

ลูกโคเป็นผลผลิตหลักของการเลี้ยงโคเนื้อ การเลี้ยงโคเนื้อจะให้ได้กำไรจะต้องสามารถผลิตลูกโคให้ได้จำนวนมาก เช่น แม่โคควรให้ลูกปีละตัว เมื่อหย่านมลูกโคมีขนาดใหญ่และมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด จึงจะขายได้ราคาดี การที่จะทำกำไรได้ดีดังกล่าวจะต้องเริ่มตั้งแต่เลือกพันธุ์ที่เลี้ยงให้เหมาะสมกับระบบหรือวิธีการจัดการเลี้ยงดู ให้อาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของโคระยะต่างๆ และมีการจัดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม การเลี้ยงโคเนื้อที่จะให้ผู้เลี้ยงได้กำไรตอบแทนมาก จะต้องเริ่มตั้งแต่การเลือกพันธุ์โคที่จะเลี้ยงให้เหมาะสมกับระบบการเลี้ยงและวัตถุประสงค์ที่จะเลี้ยง เช่น ลูกโคที่ผลิตได้จะสนองความต้องการของตลาดประเภทใด สำหรับผู้ที่จะเริ่มเลี้ยงโค ปัญหาสำคัญคือจะเลี้ยงโคพันธุ์อะไร ดังนั้นจะต้องทราบว่าโคพันธุ์ต่างๆ ที่จะมีคุณสมบัติอย่างไร เหมาะสมกับวิธีการที่เราจะเลี้ยงหรือไม่ ควรซื้อโคที่มีลักษณะอย่างไร เมื่อจัดหาแม่โคได้แล้ว จะต้องมีการจัดการด้านการผสมพันธุ์ที่ถูกต้อง ให้อาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของแม่โคระยะต่าง ๆ ได้แก่ ระยะที่ ๑ เป็นระยะจากแม่โคคลอดลูกถึง ๓-๔ เดือนหลังคลอด ระยะที่ ๒ เป็นแม่โคท้อง ๔-๖ เดือน และระยะที่ ๓ เป็นแม่โคท้อง ๓ เดือนก่อนคลอด ลูกโคคลอดแล้วจะต้องจัดการอย่างไร ลูกโคเพศเมียที่หย่านมแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องเก็บไว้เป็นแม่พันธุ์ทดแทนนั้น จะต้องเลี้ยงดูให้โตเร็วไม่แคะแกรนจึงจะใช้ผสมพันธุ์ได้เร็วที่สุดและเป็นแม่พันธุ์ที่ดี การจัดการเลี้ยงดูแม่โคสาวที่ใช้ผสมพันธุ์ ครั้งแรกจะแตกต่างกับการเลี้ยงดูแม่โคที่เคยให้ลูกแล้ว เพราะแม่โคสาวยังไม่โตเต็มที่ จะต้องทำน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นอีก และเป็นการตั้งท้องและเลี้ยงลูกตัวแรก ผู้เลี้ยงจึงต้องดูแลเอาใจใส่มากกว่าแม่โคที่เคยให้ลูกแล้ว

การเลี้ยงโคพ่อพันธุ์และการจัดการผสมพันธุ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แม่โคผสมติด เพื่อให้ลูกโคที่ดี การผสมเทียมเป็นวิธีการผสมโดยฟาร์มไม่ต้องเลี้ยงพ่อพันธุ์ไว้เอง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงพันธุ์ให้ก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การให้อาหารที่เหมาะสม จะต้องทราบความต้องการอาหารของโคในระยะต่างๆ ว่าต้องการโภชนาหรือคุณค่าของอาหารในแต่ละวันเท่าใด และอาหารที่จะใช้เลี้ยงมีคุณค่าทางอาหารหรือโภชนาเท่าใด จึงจะสามารถคำนวณได้ว่าจะต้องให้อาหารจำนวนเท่าใดจึงจะเพียงพอต่อความต้องการของโค ความต้องการอาหารส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับขนาดหรือน้ำหนักตัวของโค ผู้เลี้ยงโคที่ไม่มีตาชั่งประจำฟาร์ม สามารถหาน้ำหนักโดยประมาณจากความยาวรอบอกโค เมื่อให้อาหารไประยะหนึ่งแล้ว ควรทำการตรวจสอบโดยดูความสมบูรณ์ของโคจากคะแนนสภาพร่างกาย นอกจากการจัดการเลี้ยงดูและการให้อาหารที่ถูกต้องแล้ว การดูแลด้านสุขภาพโคก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องด้วย ฟาร์มที่ดำเนินการเป็นธุรกิจอาจต้องทำการขุนโคและคัดเลือกปรับปรุงพันธุ์โคให้เหมาะสมกับสภาพการผลิตและการตลาด ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจัดการฟาร์มให้ได้ผลกำไรมากยิ่งขึ้น

๓.๑.๒ เทคนิคการเลี้ยงโคขุน

การเลี้ยงโคขุน หมายถึง การเลี้ยงโคให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยได้รับค่าอาหารที่ค่อนข้างดีอย่างเต็มที่ในช่วงระยะหนึ่ง คือ นอกจากจะให้โคกินอาหารหยาบ (หญ้าหรือฟาง) แล้วยังมีการให้อาหารข้น (อาหารเสริม) เพิ่มเติมอีกด้วย ทำให้โคเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ได้น้ำหนักคุณภาพ

๑. ข้อควรพิจารณาก่อนตัดสินใจเลี้ยงโคขุน

การที่จะเลี้ยงโคขุนเพื่อให้ได้กำไรจะต้องพิจารณาและตอบคำถามต่างๆ ต่อไปนี้ ว่าสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้หรือไม่ ถ้าหากแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ ก็จะสามารถเลี้ยงโคขุนได้โดยไม่ขาดทุน คือ

- ๑) ผู้ที่จะเลี้ยงโคขุน รักโคหรือไม่
- ๒) มีปัญหาทางสังคมหรือไม่
- ๓) มีทุนพอหรือไม่
- ๔) หาโคที่ตีมาขุนได้หรือไม่
- ๕) มีปัญหาเรื่องอาหารโคหรือไม่
- ๖) มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูโคขุนมากพอหรือไม่
- ๗) มีเวลาดูแลกิจการพอหรือไม่
- ๘) มีช่องทางเรื่องตลาดหรือยัง

๒. ลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานเลี้ยงโคขุน

ผู้ที่จะเลี้ยงโคขุน ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ๑) พิจารณถึงความเป็นไปได้หรือความพร้อมของตนเองดังกล่าวแล้ว
- ๒) ศึกษาวิธีการเลี้ยงโดยอ่านจากเอกสารต่างๆ หรือเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งหน่วยงานราชการต่างๆ จัดขึ้น และควรจะไปเยี่ยมชมกิจการของเกษตรกรที่เลี้ยงโคขุนอยู่แล้ว
- ๓) รวมกลุ่มผู้สนใจการเลี้ยงโคขุนสำหรับเกษตรกรรายย่อยและขนาดกลางจะได้ผลดีต่อเมื่อมีการรวมเป็นกลุ่มก้อน ซึ่งจะทำให้สะดวกและประหยัดในหลายๆ ด้าน เช่น การจัดซื้อลูกโคมาขุน การจัดซื้ออาหารและการดำเนินการเรื่องตลาด เพราะผู้ซื้อย่อมต้องการให้มีโคขุนป้อนตลาดอย่างต่อเนื่องและคุณภาพสม่ำเสมอ

- ๔) ติดต่อตลาดซึ่งควรทำในนามกลุ่ม
- ๕) การเตรียมเงินทุน
- ๖) จัดเตรียมแปลงหญ้าต้องลงมือปลูกหญ้าก่อนที่จะนำโคเข้าคอกขุนประมาณ ๒ เดือน
- ๗) สร้างคอก
- ๘) จัดเตรียมอาหารข้น
- ๙) ซื้อโคเข้าคอก
- ๑๐) ลงมือเลี้ยงโคขุน
- ๑๑) วางแผนระยะยาว กล่าวคือ คาดว่าในอนาคตจะมีผู้เลี้ยงโคขุนกันมากขึ้น คงจะหาซื้อลูกโคขุนได้ยากขึ้น หรือซื้อได้ในราคาแพง จึงควรที่จะวางแผนระยะยาว โดยหาซื้อแม่โคมาเลี้ยงไว้บ้าง หรือหาช่องทางสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับผู้เลี้ยงแม่โค

๓. วิธีการขุนโคเนื้อ

วิธีการขุนโค แบ่งออกเป็น ๒ วิธี ตามการให้อาหาร คือ

๑) การขุนด้วยการให้อาหารหยาบเพียงอย่างเดียว โดยจะต้องได้รับหญ้าสดที่มีคุณภาพดี อาจตัดให้กินหรือปล่อยเลี้ยวในทุ่งหญ้า การขุนวิธีนี้ไม่แตกต่างกับการเลี้ยงโคเนื้อทั่วไปมากนัก จะต้องใช้ระยะเวลาในการเพิ่มน้ำหนักตัวตามต้องการ อีกทั้งยังได้เนื้อที่ไม่ค่อยมีคุณภาพดีเท่าที่ควร แต่ก็อาจเหมาะสมกับความต้องการของตลาดท้องถิ่น ซึ่งไม่ต้องการบริโภคเนื้อที่มีคุณภาพสูงมากนัก และค่าใช้จ่ายในการขุนวิธีนี้ ก็ยังต่ำอีกด้วย

๒) การขุนด้วยอาหารหยาบเสริมด้วยอาหารข้น เป็นธุรกิจการขุนโคที่ต้องลงทุนสูง มุ่งให้ได้เนื้อโคขุนคุณภาพดี ส่งขายให้กับตลาดเนื้อชั้นสูง แบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ ตามอายุและคุณภาพเนื้อได้ดังนี้

(๑) การขุนลูกโคอ่อน เพื่อส่งโรงฆ่าเมื่ออายุน้อย ส่วนใหญ่นิยมใช้ลูกโคนมเพศผู้ เริ่มขุนตั้งแต่ลูกโคอายุได้ ๑ สัปดาห์ หรือหลังจากได้รับนมแม่เหลืองตามกำหนดแล้ว อาหารที่ใช้ลงทุน จะใช้หางนมเป็นหลัก ใช้เวลาขุนจนลูกโคมีอายุประมาณ ๖-๘ เดือน โคจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วได้เนื้อที่มีคุณภาพดีเมื่อส่งโรงฆ่า

(๒) การขุนโคที่เริ่มขุนเมื่อโคมีอายุประมาณ ๑ ๑/๒ ปี หรือมีน้ำหนักประมาณ ๒๐๐ - ๒๕๐ กิโลกรัม ใช้ระยะเวลาขุนประมาณ ๖ เดือน ให้ได้น้ำหนัก ๔๐๐ - ๔๕๐ กิโลกรัม แล้วส่งโรงฆ่า เป็นรูปแบบการขุนที่นิยมกันแพร่หลายในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นิยมใช้โคเนื้อลูกผสมที่ทดสอบแล้วว่าการเจริญเติบโตดี คุณภาพเนื้อที่ได้จะดีกว่าการขุนในรูปแบบอื่น และเกษตรกรหันมาซื้อขายกันมากขึ้นในปัจจุบัน

(๓) การขุนโคที่มีอายุมาก หรือโคที่โตเต็มวัยแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นโคที่ปลดจากการใช้แรงงาน ซึ่งมีอายุมักจะมากกว่า ๕ ปี เป็นการขุนเพื่อเพิ่มกล้ามเนื้อเพียงบางส่วน แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มไขมันหุ้มซาก โดยไม่สนใจไขมันแทรกในเนื้อ จะใช้เวลาในการขุนประมาณ ๓ เดือน โคที่ได้จากการขุนประเภทนี้โดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า “โคมัน”

๔. ประเภทและธุรกิจการเลี้ยงโคขุน

ธุรกิจการเลี้ยงโคขุนแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) เลี้ยงแม่โคเพื่อผลิตลูกขาย ให้กับผู้เลี้ยงโคขุน การเลี้ยงโคประเภทนี้ ผู้เลี้ยงจะต้องเลี้ยงแม่โคเพื่อใช้ผสมกับพ่อโคพันธุ์ดี หรือผสมเทียมโดยใช้น้ำเชื้อของพ่อโคเนื้อพันธุ์ดี เพื่อผลิตลูกโค เพศผู้ที่มีลักษณะเหมาะสมต่อการขุนส่วนลูกโคตัวเมียผู้เลี้ยงอาจจะคัดเอาไว้เป็นแม่ทดแทนในฝูงต่อไป

๒) เลี้ยงโคขุน ผู้เลี้ยงจะหาซื้อโครุ่นเพศผู้จากแหล่งต่างๆ มาขุนอาจเป็นการขุนแบบโคมัน ขุนลูกโคอ่อนหรือขุนโคคุณภาพสูง

๓) เลี้ยงแม่โคผลิตลูก และขุนเอง เป็นการเลี้ยงที่รวมเอาธุรกิจแบบที่ ๑ และ ๒ มารวมกัน เมื่อลูกโคเพศผู้เกิดขึ้นก็จะนำมาขุนส่งโรงฆ่า

๕. การคัดเลือกโคมาขุน

โคขุนที่ดีควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ หาซื้อได้ง่าย และราคาถูก เลี้ยงดูง่าย ทนโรค ทนเจ็บ ทนร้อน เติบโตเร็ว ประสิทธิภาพการให้อาหารสูง คือ สามารถเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อได้ดี คุณภาพซากดี คือ มีเนื้อมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื้อที่มีราคาแพง คือ เนื้อสันและเนื้อสะโพก เป็นที่ต้องการของตลาดและได้ราคาสูง

๖. หลักในการพิจารณาจัดหาโคเข้ามาขุนเพื่อขาย

๑) พันธุ์โค ในการเลือกซื้อโคเข้ามาขุนควรพิจารณาเลือกซื้อพันธุ์โคที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโคขุนด้วย เช่น โคพันธุ์พื้นเมืองตลาดชั้นสูงไม่ต้องการเพราะ ซากเล็ก ไขมันแทรกน้อย หน้า

ตัดเนื้อสันเล็ก พันธุ์โคที่เหมาะสมในการนำมาขุนควรเป็นโคลูกผสมที่มีสายเลือดโคยุโรปอยู่ในช่วง ๕๐ – ๖๒% เพราะพบว่า โคที่มีสายเลือดของโคยุโรปอยู่สูงกว่านี้ จะมีปัญหาในการเลี้ยงในสภาพภูมิอากาศของประเทศ พันธุ์โคที่เหมาะสมต่อการขุน ได้แก่ โคลูกผสมบราห์มัน x พันธุ์พื้นเมือง x พันธุ์วาร์โรเล่ส์บราห์มัน x ชาร์โรเล่ส์บราห์มัน x พื้นเมืองบราห์มัน x ลิมุชินเมนทอล เคร้าท์มาสเตอร์ บราห์มัน x แองกัส (แบงส์กัส) เป็นต้น

๒) เพศโค ลูกโคที่จะนำมาขุนควรเป็นเพศผู้เพราะการเจริญเติบโตและเปอร์เซ็นต์ซากหลังชำแหละจะสูงกว่าโคเพศเมีย อีกทั้งราคาก่อนขุนก็ถูกกว่าอีกด้วย ส่วนเหตุผลที่ต้องตอนลูกโคเพศผู้ก่อนหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับวิธีการเลี้ยง กล่าวคือ หากคอกขุนเป็นคอกขังเดี่ยว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตอนอีกทั้งมีการศึกษาพบว่า โครุ่นเพศผู้ไม่ตอนจะมีการเจริญเติบโตสูงกว่าโครุ่นเพศผู้ตอน และมีประสิทธิภาพการให้อาหารสูงกว่า แต่โคตอนจะมีไขมันแทรกดีกว่า หากตลาดมีความต้องการ และให้ราคาดีก็ควรจะตอน ในกรณีที่ต้องเลี้ยงโคขุนในคอกรวมกันและขนาดของโคมีความแตกต่างกัน การตอนจะช่วยลดความเครียดของโคที่ใหญ่กว่า ลดการรังแกตัวอื่นลงไปได้

๓) อายุของโค มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาขุน กล่าวคือ ถ้าขุนโคอายุน้อยต้องใช้เวลามากกว่าการขุนโคใหญ่ เช่น โคหย่านม ใช้เวลาขุนประมาณ ๑๐ เดือน แต่ถ้าเป็นโคอายุ ๑ ปี ใช้เวลาประมาณ ๘ เดือน โคอายุ ๑.๕ ปี ใช้เวลาขุนประมาณ ๖ เดือน โคอายุ ๒ ปี ใช้เวลาขุนประมาณ ๔ เดือน และโคเต็มวัยใช้เวลาขุนประมาณ ๓ เดือน ดังนั้น ถ้าตลาดระยะสั้นหรือต้องการผลตอบแทนเร็วก็ควรขุนโคใหญ่ แต่ถ้าตลาดระยะยาวดีหรือตลาดยังไม่แน่นอนควรขุนโคเล็ก เพื่อยืดเวลาและโคจะเจริญเติบโตไปเรื่อยๆ ส่วนใหญ่จะประวิงเวลาไม่ได้ เพราะระยะหลังๆ ของการขุนโคใหญ่จะโตช้ามาก ถ้าผู้เลี้ยงมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคขุนน้อยควรจะขุนโคใหญ่เพราะมีปัญหาในการเลี้ยงดูน้อยกว่าโคเล็ก แต่ถ้าจะผลิตเนื้อโคขุนส่งตลาดชั้นสูง โคที่ขุนเสร็จแล้วไม่ควรจะมีอายุเกิน ๓ ปี และถ้าจะผลิต “โคมัน” ส่งตลาดพื้นบ้านควรจะต้องเลือกโคเต็มวัยมาขุนเพื่อจะได้มีไขมันมากและสีเหลือง

๗. แหล่งที่จะหาซื้อโคมาขุน

โคที่จะนำมาขุน อาจได้จากโคในคอกของผู้เลี้ยงเอง ซึ่งเลี้ยงแม่ผลิตลูกอยู่แล้ว หรือซื้อลูกโคจากผู้ผลิตลูกโคขายในบางท้องที่ซึ่งมีตลาดนัดโค-กระบือ ผู้เลี้ยงโคขุนอาจหาซื้อโคจากตลาดนัดต่างๆ การซื้อขายโคมีชีวิตส่วนใหญ่ทำการขายหลังฤดูเก็บเกี่ยว สามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับตลาดนัดค้าสัตว์ได้จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดในท้องถิ่น

๘. คอกโคขุน

ลักษณะและขนาดของคอกโคขุน ย่อมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสถานที่และขนาดของกิจการแต่ก็พอจะสรุปหลักการได้ดังนี้

๑) สถานที่

(๑) ควรเป็นที่ดอน ระบายน้ำได้ดี หรืออาจจะต้องถมพื้นที่ให้สูงกว่าระดับปกติเพื่อไม่ให้น้ำขังในฤดูฝน

(๒) ควรให้ความยาวของคอกอยู่ทิศทางตะวันออก-ตะวันตก

(๓) วางแผนให้สามารถขยายกิจการได้ในอนาคต

๒) ขนาดของคอก

(๑) พื้นที่คอกควรมีพื้นที่ประมาณ ๘ ตารางเมตร/ตัว ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวควรมีหลังคาอยู่ประมาณ ๑ ใน ๓ ก็เพียงพอแล้ว ส่วนที่เหลือให้เป็นที่โล่งหรือมีร่มไม้ก็ยิ่งดี

(๒) ถ้าพื้นที่ต่อตัวน้อยเกินไป จะมีปัญหาเรื่องพื้้นคอกแฉะ แม้กระทั่งฤดูแล้งแต่ถ้ามากเกินไป ก็จะต้องเสียพื้นที่มากและสิ้นเปลืองโดยใช้เหตุและโคอาจขาดวิตามินดี เพราะไม่มีโอกาสได้รับแสงแดดเลย

๓) พื้้นคอก

(๑) พื้้นคอกโคขุนสามารถเทคอนกรีตทั้งหมดได้ก็เป็นการดี เพราะจะสามารถแก้ปัญหาเรื่องพื้้นคอกเป็นโคลนในฤดูฝนได้ แต่ต้องการประหยัดก็อาจจะเทคอนกรีตเฉพาะพื้้นที่คอกส่วนที่อยู่ใต้หลังคาก็ได้ หากพื้้นคอกส่วนใต้หลังคาเป็นดินจะมีปัญหาเรื่องพื้้นเป็นโคลน ไม่ว่าจะเป็นฤดูแล้งหรือฤดูฝน

(๒) พื้้นคอนกรีตหนา ๗ เซนติเมตร โดยไม่ต้องผูกเหล็กสามารถรับน้ำหนักโคขุนได้สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ ถ้าต้องการให้รถแทรกเตอร์ (รถไถ) เข้าไปในคอกได้ จำเป็นต้องเทคอนกรีตให้หนา ๑๐ เซนติเมตร และผูกเหล็กหรือไม่รวกก็ได้

(๓) ผิวหน้าของพื้้นคอนกรีต ควรทำให้หยาบโดยใช้ไม้กวาดมือเสือครูดให้เป็นรอย

(๔) พื้้นคอกส่วนใหญ่ที่เป็นคอนกรีตใต้หลังคา ควรจะปูด้วยวัสดุที่ซับความชื้นได้ดี ได้แก่ แกลบ ชี้กบ ชี้เลื่อย ฟาง หรือขี้วัวขี้ควาย เป็นต้น ข้อดีก็คือ ทำให้โคไม่ลื่น ไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดคอกทุกวัน อีกทั้งมูลโค พร้อมวัสดุรองพื้้นนี้นับว่าเป็นปุ๋ยหมักอย่างดีสำหรับแปลงหญ้า การเปลี่ยนวัสดุรองพื้้นคอกควรทำ ๑-๒ ครั้ง/เดือน ในฤดูฝนและประมาณ ๓ เดือนต่อครั้งในฤดูแล้ง แกลบ ๑ ลูกบาศก์เมตรสามารถปูพื้้นคอกได้ ๑๐-๑๒ ตารางเมตร (หนาประมาณ ๗ เซนติเมตร) หรือแกลบ ๑ กระสอบป่านใช้ปูพื้้นได้ ๒ ตารางเมตร พื้้นคอกส่วนที่เป็นพื้้นดินหรือที่อยู่นอกหลังคาไม่จำเป็นต้องมีวัสดุรองพื้้น

(๕) ควรทำปากกันแกลบไม่ให้ไหลจากส่วนใต้หลังคาคอนกรีตไปยังส่วนที่เป็นพื้้นดิน

(๖) การปูวัสดุรองพื้้นนี้อาจจะไม่จำเป็นเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมแต่ละบุคคล ผู้เลี้ยงโคขุนบางรายนิยมการล้างทำความสะอาดพื้้นคอกทุกวัน ซึ่งได้ผลดีเช่นเดียวกัน แต่สิ้นเปลืองแรงงานค่อนข้างมาก จากประสบการณ์สรุปว่าในฤดูแล้งควรใช้วิธีปูวัสดุรองพื้้น ส่วนในฤดูฝนควรใช้วิธีทำความสะอาดคอกทุกวัน

(๗) มีผู้ทดลองใช้ซีเมนต์บล็อกเป็นพื้้นคอกโคขุนแทนการเทคอนกรีต ปรากฏว่าไม่สามารถทนน้ำหนักโคได้ แต่ถ้าเป็นซีเมนต์บล็อกที่สั่งอัดพิเศษโดยใส่ส่วนผสมปูนซีเมนต์ลงไปมากกว่าปกติ จะสามารถใช้เป็นพื้้นคอกโคขุนได้

๔) หลังคา

(๑) สามารถทำด้วยวัสดุต่างๆ กัน เช่น กระเบื้อง สังกะสี จากหรือแฝก

(๒) ถ้าหลังคามุงด้วยสังกะสีควรให้ชายล่างหลังคาสูงจากพื้้นดินประมาณ ๒๕๐ เซนติเมตร มิฉะนั้นจะทำให้อากาศภายในคอกในฤดูร้อนร้อนมาก

(๓) ถ้าหลังคามุงจากหรือแฝก ชายล่างจากหลังคาควรให้อยู่ห่างจากพื้้นดิน ๒๕๐ เซนติเมตรเช่นกัน ถ้าต่ำกว่านั้นโคจะกัดกินหลังคาได้

๕) เสาคอก

(๑) สามารถทำด้วยวัสดุต่างๆ กัน เช่น ไม้เนื้อแข็ง ไม้ไผ่ ไม้สน เหล็ก แป้นน้ำ หรือคอนกรีต

(๒) เสาไม้ เสาเหล็ก และ แป้นน้ำ มักมีปัญหาเรื่องเสาคอดดินต้องแก้ไขโดยการหล่อคอนกรีต หุ้มโคนเสาสูงจากพื้้นดินประมาณ ๓๐ เซนติเมตร การหุ้มโคนเสามักจะเกิดปัญหาการแตกร้าวของคอนกรีต ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยใช้ท่อปล่องส้วมหรือท่อแอสลอนเป็นปลอกหุ้มภายนอกอีกชั้นหนึ่ง

(๓) เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความคงทนถาวรดีมาก แต่มีปัญหาในการกันคอก เพราะไม่สามารถตอกตะปูหรือเจาะรูนี้ได้

(๔) เสामัสนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๔ นิ้ว มีอายุใช้งานเพียงประมาณ ๑ ปี หรือผ่านเพียง ๑ ฤดูฝนเท่านั้น โคนเสาระดับพื้นดินก็จะหัก เสामัไฟ (มัซอ) มีความคงทนกว่ามัสนเล็กน้อย

(๕) การใช้เสาคอนกรีตฝังดิน และโผล่ขึ้นมาเหนือพื้นดินเล็กน้อยแต่ต่อด้วยเสามัสนนั้น มักจะเกิดปัญหา โคนเสาบริเวณรอยต่อจะหักเมื่อถูกแรงกระแทกของโค

๖) รั้วกันคอก

(๑) สามารถทำด้วยวัสดุต่างกัน เช่น ไม้เนื้อแข็ง ไม้ไผ่ ไม้สน แป้น้ำ เป็นต้น

(๒) ไม้สน และไม้ไผ่มีอายุใช้งานได้ประมาณ ๑ ปีเศษ หรือผ่านเพียง ๑ ฤดูฝนเท่านั้น

(๓) รั้วกันคอกรอบนอกควรกั้นอย่างน้อย ๔ แนว แนวบนสุดสูงจากพื้นดินอย่างน้อย ๑๕๐ เซนติเมตร ส่วนรั้วที่แบ่งคอกย่อยภายใน ควรกั้นอย่างน้อย ๓ แนว

(๔) การกั้นรั้วคอกควรให้ไม้หรือแป้น้ำที่ใช้กั้นอยู่ด้านในของเสาด้านนอก เพราะเมื่อถูกแรงกระแทกจากโคเสาด้านในจะช่วยรับแรงไว้

(๕) ตาไม้หรือสิ่งแหลมคมในคอกต้องกำจัดออกให้หมด

๗) รังอาหาร

(๑) ควรสร้างให้ได้ขนาดความสูงประมาณ ๖๐ เซนติเมตร กว้างประมาณ ๙๐ เซนติเมตร

(๒) รังอาหารที่แคบเกินไปจะมีปัญหาเรื่องอาหารตกหล่นมากเพราะขณะที่โคเคี้ยวอาหาร ปากโคจะยื่นเลยรางอาหารออกมา

(๓) การทำรางอาหารเตี้ยมากเกินไป ทำให้โคต้องก้มมากขณะกินอาหาร แต่ถ้าสูงเกินไปจะมีปัญหาสำหรับโคขนาดเล็ก

(๔) โคขุนระยะแรกต้องการอาหารยาวประมาณ ๕๐ เซนติเมตร ต่อโคขุน ๑ ตัว และประมาณ ๖๕ เซนติเมตรในระยะปลาย

๘) อ่างน้ำ

(๑) อ่างน้ำควรวางอยู่ในจุดต่ำสุดของคอก หรือจะวางไว้นอกคอก แล้วทำช่องให้โคโผล่หัวออกไปดื่มน้ำไป

(๒) ขนาดอ่างน้ำควรคำนวณให้สามารถบรรจุน้ำได้พอเพียงสำหรับโคทุกตัวในคอก โค ๑ ตัว ดื่มน้ำวันละ ๒๐-๓๐ ลิตร หรือโคขุนที่กินหญ้าสดหรือเปลือกสับประรดเป็นอาหารหยาบ ต้องการน้ำประมาณวันละ ๕ เพอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว ส่วนโคขุนที่กินฟางหรือหญ้าแห้งเป็นอาหารหยาบ ต้องการน้ำประมาณวันละ ๑๐ เพอร์เซ็นต์ของน้ำหนักตัว

๙. การสุขภาพโคขุน

การสุขภาพ หมายถึง การจัดการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและตัวโค เพื่อให้โคอยู่สบาย สุขภาพดี ซึ่งส่งผลให้มีการเจริญเติบโตดีตามไปด้วย ได้แก่ การเลือกแบบ ขนาดและความสะดวกของโรงเรือน อาหารและการให้อาหาร การถ่ายเทอากาศ และพาหะนำโรคต่างๆ

ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นได้กับโคขณะขุน

(๑) ท้องเสีย อาจเกิดจากอาหาร เช่น เปลี่ยนอาหารกินกากน้ำตาลมากเกินไป กินเกลือมากเกินไป ได้รับสารพิษ สาเหตุจากพยาธิ จากโรคบิด เป็นต้น

(๒) ท้องขึ้น หรือท้องอืด อาจเกิดจากปริมาณแก๊สในกระเพาะมากเกินไปจนระบายออกไม่ทัน เนื่องจากโคกินหญ้าสดที่อวบน้ำมากเกินไป

(๓) โรคปอดบวม อาจเกิดจากเชื้อไวรัส แบคทีเรีย พยาธิปอด อากาศร้อน หรือหนาวเกินไป หรือสิ่งแวดล้อม

(๔) มีบาดแผล ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ถูกของมีคมบาด ขวิดกันเอง เป็นต้น

(๕) เป็นฝี เกิดขึ้นจากการอักเสบ แล้วเกิดเป็นหนองขึ้นภายใน

(๖) ตาอักเสบ อาจเกิดจากมีวัสดุที่คมตา ขวิดกันเอง หรือเป็นการอักเสบมีเชื้อ โดยมีแมลงเป็นพาหะ

(๗) กีบเป็นแผล อาจเป็นผลมาจากความชื้นแฉะของคอก ซึ่งจะพบปัญหานี้มากในฤดูฝน

(๘) เกิดโรคระบาดต่างๆ การทำวัคซีนไม่ได้เป็นข้อประกันว่าจะคุมโรคได้ ๑๐๐%

๓.๑.๓ วัตถุดิบอาหารสัตว์ (Feedstuffs)

วัตถุดิบอาหารสัตว์ สามารถจำแนกวัตถุดิบอาหารสัตว์ออกเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ดังนี้

๑) อาหารหยาบ (Roughages) หมายถึง วัตถุดิบที่มีโภชนะต่อหน่วยน้ำหนักต่ำ มีเยื่อใยสูงกว่า ๑๘ เปอร์เซ็นต์ แบ่งออกเป็น ๓ พวก คือ

๑.๑) อาหารหยาบสด (Green Roughages หรือ Green Forages) หมายถึงอาหารหยาบที่อยู่ในสภาพสดมีความชื้นสูง ๗๐ – ๘๕ เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ พืชที่ตัดสดมาให้โคกิน (Soilage) และพืชอาหารสัตว์ในทุ่งที่สัตว์เข้าไปแทะเล็ม (Pasture) อาหารหยาบสด ประกอบด้วย

(๑) พืชตระกูลหญ้า (Gramineae) ได้แก่ หญ้าขน (Para Grass หรือ Mauritius Grass) หญ้ากินนี (guinea grass) หญ้าเนเปียร์ (Napier Grass) หญ้ารูซี (Ruzi Grass) เป็นต้น ส่วนพืชตระกูลหญ้าซึ่งเป็นพืชที่ให้คาร์โบไฮเดรตเป็นหลัก (แป้งหรือเยื่อใย) บางทีเรียกว่า Carboneaceous Plants

(๒) พืชตระกูลถั่ว (Leguminosae) ได้แก่ ถั่วลายหรือถั่วเซนโตรซีมา (Centrosema) ถั่วซีราโตร (Siratro) ถั่วสไตโล (Stylo) ฯลฯ พืชตระกูลถั่วจะให้คุณค่าทางโภชนะ เช่น โปรตีนสูงกว่าพืชอื่น มักนิยมปลูกผสมกับหญ้าทำเป็นทุ่งหญ้าผสมเพื่อเพิ่มคุณค่าทางอาหารให้แก่สัตว์ บางทีเรียกว่า Proteineaceous Plants

(๓) พืชอาหารอื่น ๆ (Others) ได้แก่ ผักตบชวา (Water Hyacinth) ต้นข้าวโพด (Corn Stem) ต้นข้าวฟ่าง (Sorghum stem) และเศษเหลือจากอุตสาหกรรมอาหาร เช่น ไหม ข้าวโพด เปลือกข้าวโพด ฯลฯ

๑.๒) อาหารหยาบแห้ง (Dry Roughages หรือ Dry Forages) อยู่ในรูปที่มีความชื้นไม่เกิน ๑๕ เปอร์เซ็นต์ เพื่อจุดประสงค์ในการเก็บรักษาไว้ใช้ในยามขาดแคลนอาหาร โดยนำเอาอาหารหยาบสดมาระเหยความชื้นออกด้วยการตากแดด ๒ – ๓ แดด หรือการอบด้วยความร้อนให้เหลือความชื้นไม่เกิน ๑๕ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอยู่ในสภาพที่เชื้อราและราเมือกเจริญได้ยาก จึงสามารถเก็บได้นานขึ้น ตัวอย่างของอาหารหยาบแห้ง ได้แก่ หญ้าแห้ง (Hay) เป็นหญ้าที่เก็บเกี่ยวในระยะที่มีคุณค่าทางอาหารสูงแล้วนำมาระเหยความชื้นออกไป นอกจากนี้อาหารหยาบแห้งยังรวมถึงฟางข้าว (Rice Straws) อีกด้วย

๑.๓) อาหารหยาบหมัก (Ensilage Roughages หรือ Ensilage Forages) อยู่ในรูปที่มีความชื้น ๗๐ – ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ระดับ pH ประมาณ ๔.๒ ในหลุมหมักที่มีสภาพไร้ออกซิเจนเพื่อจุดประสงค์ใน

การเก็บรักษาไว้ใช้ในยามขาดแคลนอาหาร และสามารถเก็บรักษาไว้ได้นานนับสิบปีถ้าไม่เปิดหลุมหมักโดยการนำอาหารหยาบสดที่เก็บเกี่ยวในระยะคุณค่าทางอาหารสูง และมีปริมาณของ คาร์โบไฮเดรตมากพอ มีความชื้น ๗๐ – ๗๕ เปอร์เซ็นต์ นำมาสับเป็นท่อนเล็ก ๆ บรรจุอัดแน่นลงหลุมหมักหรือบ่อหมัก (Silo) ปิดปากหลุมหมักให้สนิทแน่นป้องกันไม่ให้อากาศเล็ดลอดเข้าไป ประมาณ ๒๑ วัน ขบวนการหมักก็จะเสร็จสมบูรณ์ ตัวอย่างอาหารหยาบหมัก ได้แก่ พืชหมัก (Silage) แต่ถ้าใช้อาหารหยาบสดที่มีความชื้น ๕๕-๖๐ เปอร์เซ็นต์มาทำการหมัก เรียกว่าพืชหมักแห้ง (Haylages)

๒) อาหารข้น (Concentrate) หมายถึง วัตถุดิบที่มีความเข้มข้นของโภชนะต่อหน่วยน้ำหนักสูง มีเยื่อใยต่ำกว่า ๑๘ เปอร์เซ็นต์ แบ่งออกเป็น ๒ พวก ได้แก่

๒.๑) อาหารหลักหรืออาหารพลังงาน (Basal Feed หรือ Energy Feed) คือ วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ให้พลังงานสูงหรือมีคาร์โบไฮเดรตมาก มีโปรตีนต่ำกว่า ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ที่เรียกว่า “อาหารหลัก” เพราะเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในปริมาณมากถึง ๕๐ – ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ในการประกอบสูตรอาหารสัตว์ ได้แก่

- ได้จากพืช ได้แก่ เมล็ดธัญพืชต่างๆ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ปลายข้าว รำละเอียด เป็นต้น พืชหัว เช่น มันสำปะหลัง (มันเส้น) มันเทศ เป็นต้น และน้ำมันพืชต่าง ๆ
- ได้จากสัตว์ เช่น ไขมันโค – กระบือ (Tallow) ไขมันสุกร (Lard) เป็นต้น
- อื่นๆ ได้แก่ กากน้ำตาล เศษเหลือจากอุตสาหกรรมอาหาร เช่น เปลือกสับปะรด เป็นต้น

๒.๒) อาหารเสริม (Supplements) คือ วัตถุดิบที่เสริมลงไปในการประกอบสูตรอาหารสัตว์เพื่อให้มีโภชนะครบสมบูรณ์ตามความต้องการของสัตว์ แบ่งย่อยออกเป็น

(๑) อาหารเสริมโปรตีน (Protein Supplements) คือ วัตถุดิบที่เป็นแหล่งโปรตีน มีโปรตีนมากกว่า ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ได้แก่

- ได้จากพืช ได้แก่ ผลพลอยได้จากขบวนการแปรรูปอาหาร พลังงาน เช่น ส่าเหล้า ผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมพืชน้ำมัน เช่น กากถั่วเหลือง กากถั่วลิสง กากมะพร้าว กากเมล็ดฝ้าย กากเมล็ดถั่วเหลือง กากเมล็ดปาล์ม กากเมล็ดยางพารา เป็นต้น ใบพืชต่าง ๆ คือ ใบกระถิน ใบมันสำปะหลัง ใบปอ เป็นต้น
- ได้จากสัตว์ เช่น ปลาป่น เนื้อป่น เลือดป่น เครื่องในป่น ขนไก่ป่น เป็นต้น
- ได้จากการสังเคราะห์ เช่น โปรตีนจากพืชหรือสัตว์เซลล์เดียว (single cell proteins) เช่น สำหรับเซลล์เดียว ยีสต์ เป็นต้น กรดอะมิโนสังเคราะห์ เช่น ไลซีน เมไทโอนีน ฟีนิลอะลานีน เป็นต้น

(๒) อาหารเสริมแร่ธาตุ (Mineral Supplements) คือ วัตถุดิบที่มีความเข้มข้นของแร่ธาตุสูง ใช้เสริมลงไปในการประกอบสูตรอาหารสัตว์เพื่อให้มีแร่ธาตุครบสมบูรณ์ตามความต้องการของสัตว์ ได้แก่

- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของแคลเซียม เช่น หินปูน (CaCO_3) ปูนขาว (CaO) เปลือกหอยป่น
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของแคลเซียมและฟอสฟอรัส เช่น กระดูกป่น ไดแคลเซียมฟอสเฟต
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของโซเดียมและคลอรีน เช่น เกลือทะเล
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของโปแตสเซียม เช่น กากน้ำตาล

(๓) อาหารเสริมวิตามิน (Vitamin Supplements) คือ วัตถุดิบที่มีความเข้มข้นของวิตามินสูง เสริมลงไปในการประกอบสูตรอาหารสัตว์เพื่อให้วิตามินครบสมบูรณ์ตามความต้องการของโคในระยะการให้ผลผลิตต่างๆ ได้แก่

- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินเอ เช่น พืชสีเขียวที่มีแคโรทีน
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินดี เช่น พืชแห้งแบบตากแดด (field cured hay)
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินอี เช่น รำละเอียด

- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินเค เช่น ใบกระถิน
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินซี เช่น ผลไม้รสเปรี้ยว (citrus fruits)
- วัตถุดิบที่เป็นแหล่งของวิตามินบีรวม เช่น ธัญพืช พืชสีเขียว

๓) สารเสริมอาหาร หรือวัตถุดิบในสูตรอาหารสัตว์ (Feed Additives) เป็นวัตถุดิบที่ไม่ใช่โภชนาโดยตรง เป็นสารที่เติมลงไปในการอาหารเพื่อช่วยปรับปรุงคุณภาพอาหาร ทำให้สัตว์ใช้ประโยชน์จากอาหารได้มากขึ้น ใช้เสริมในสูตรอาหารสัตว์เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ ในปัจจุบันสารบางอย่างถูกห้ามใช้เสริมในสูตรอาหารสัตว์ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์เลี้ยงโดยตรงและมีผลตกค้างไปถึงผู้บริโภค ดังนั้น การใช้สารเสริมชนิดใดเติมลงในอาหารสัตว์ ควรปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์หรือติดตามข่าวสารด้วยว่า สารชนิดใดเมื่อใช้เสริมในอาหารแล้วผิดกฎหมาย ผู้ใช้อาจมีความผิดทั้งถูกปรับและติดคุกได้ ซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อ เกษตรกรผู้มีส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม สารเสริมที่เติมลงในอาหารสัตว์ ในปัจจุบันสารบางชนิดห้ามใช้แล้ว ได้แก่

- เพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ เช่น ยาปฏิชีวนะ อาทิ เพนิซิลลิน (Penicillin) ออกซีเตตราไซคลิน (Oxytetracycline) รูเมนซิน (Rumensin) เป็นต้น
- เพื่อเร่งการเจริญเติบโต เช่น ฮอร์โมนสังเคราะห์หรือสารคล้ายฮอร์โมน อาทิ ไดเอทิล สติลเบสทรอล (Diethyl Stilbestrol, DES) เมเลนเจสทรอล อาซีเตท (Melengestrol Acetate, MGA) ซินโนเวกซ์ (Synovex) เซอรานอล (Zeranol) หรือราลโกร (Ralgro)
- เพื่อถ่ายพยาธิ เช่น ไทอาเบนดาโซล (Thiabendazole) ปิเปอร์าซีน (Piperazine)
- เพื่อปรุงรสอาหาร เช่น กากน้ำตาล (Molasses)
- เพื่อป้องกันหีน เช่น เอทอซีควิน (Ethoxyquin) บิวทิลไฮดรอกซีโทลูอีน (Butylated Hydroxy Toluene, BHT) บิวทิลไฮดรอกซีอานีโซล (Butylated Hydroxy Anisole, BHA)
- เพื่อป้องกันเชื้อรา เช่น เบนโซเอท (Benzoate) ควิโนซาลีน (Quinoxaline)
- เพื่อป้องกันโรคบิด (Coccidiostat) เช่น แอมโพรเลียม (Amprolium) บิวทีโนเรท (Butynorate)
- เพื่อรักษาโรค เช่น ฟูราโซลิโดน (Furazolidone) จุนสี (Copperas)

๓.๑.๔ วิธีการผสมพันธุ์ ที่นิยมในประเทศไทย มี ๓ วิธี คือ

๑) การปล่อยให้พ่อพันธุ์คุมฝูง เป็นการปล่อยให้พ่อพันธุ์ให้คุมฝูงแม่โคและให้มีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติซึ่งมีข้อดี คือ ผู้เลี้ยงไม่ต้องคอยสังเกตการเป็นสัดของแม่พันธุ์ พ่อพันธุ์จะทราบและผสมเอง แต่มีข้อเสีย คือ ถ้าแม่พันธุ์เป็นสัดหลายตัวในเวลาใกล้เคียงกัน จะทำให้พ่อพันธุ์มีร่างกายทรุดโทรม วิธีแก้ไข โดยขังพ่อพันธุ์ไว้เมื่อปล่อยแม่พันธุ์ออกไปเลี้ยงในแปลงหญ้า แล้วนำพ่อพันธุ์เข้าผสมเมื่อฝูงแม่พันธุ์กลับเข้าคอก ในพ่อโคอายุ ๓ ปีขึ้นไป ควรใช้คุมฝูงแม่โคประมาณ ๒๐ - ๓๐ แม่ ต่อพ่อโค ๑ ตัว แต่ในพ่อโคอายุ ๒ ปีถึง ๒ ปีครึ่งควรใช้คุมฝูงแม่โคประมาณ ๑๒ - ๒๕ ตัว ต่อพ่อโค ๑ ตัว ในทุก ๆ วันที่ปล่อยแม่โคออกไปในทุ่งหญ้า ควรขังพ่อโคไว้ในคอกพร้อมทั้งหญ้าและน้ำสะอาดอย่างเพียงพอ มีร่มเงาให้พ่อโค พ่อโคจะมีเวลาอยู่กับแม่โคและผสมกับแม่โคที่เป็นสัดในช่วงเช้า เย็น และกลางคืน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่มีพ่อโคตัวอื่นอยู่ในทุ่งหญ้าด้วย มิฉะนั้นจะถูกแอบผสมก่อนการขังพ่อโคไว้ดังกล่าวเพื่อให้พ่อโคมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพการผสมพันธุ์สูงขึ้น พร้อมทั้งจะผสมกับแม่โคได้เสมอ และอายุการใช้งานของพ่อโคจะยาวนานขึ้น

๒) การจูมผสม เป็นการผสมโดยจูมพ่อพันธุ์มาผสมกับแม่พันธุ์หรือจูมแม่พันธุ์มาผสมกับพ่อพันธุ์ การผสมโดยวิธีนี้ควรแยกพ่อพันธุ์ออกเลี้ยงต่างหาก เพราะจะทำให้พ่อพันธุ์มีสุขภาพสมบูรณ์ดี และพ่อพันธุ์สามารถผสมกับแม่พันธุ์ได้จำนวนมากว่าการใช้คุมฝูง แต่มีข้อเสีย คือ ผู้เลี้ยงต้องคอยสังเกตการเป็นสัดเองปกติพ่อโคสามารถใช้ผสมได้สัปดาห์ละ ๕ ครั้ง หากมีการเลี้ยงดูที่ดีสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงแม่โครายละประมาณ ๕ - ๑๐ แม่การที่จะเลี้ยงพ่อพันธุ์ไว้ใช้คุมฝูงอาจไม่คุ้มกับการลงทุน เพราะพ่อโค ๑ ตัวสามารถใช้คุมฝูงได้ ๒๕ - ๕๐ ตัว ดังที่กล่าวมาแล้ว หากอยู่นอกเขตบริการผสมเทียม จึงควรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้วจัดซื้อหรือจัดหาพ่อพันธุ์มาประจำกลุ่ม เมื่อแม่โคเป็นสัดจึงนำแม่โคมารับการผสมพันธุ์จากพ่อโคเจ้าของแม่โคอาจต้องเสียค่าบริการผสมบ้าง เพราะผู้เลี้ยงพ่อพันธุ์ ก็มีค่าใช้จ่ายการเลี้ยงดูพ่อพันธุ์ ข้อควรระวังเป็นอย่างยิ่ง คือแม่โคที่จะผสมกับพ่อโคจะต้องปราศจากโรคแท้งติดต่อ (หรือโรคบรูเซลเลซิส) ดังนั้น พ่อโคและแม่โคของสมาชิกกลุ่มทุกตัวจะต้องได้รับการตรวจโรคและปลอดโรคแท้งติดต่อ เพราะหากพ่อพันธุ์เป็นโรคแล้วจะแพร่โรคให้แม่โคทุกตัวที่ได้รับการผสมด้วย

๓) การผสมเทียม เป็นวิธีการผสมที่นำน้ำเชื้อพ่อพันธุ์มาผสมกับแม่พันธุ์ที่เป็นสัด โดยผู้ที่ทำการผสมเทียมจะสอดหลอดฉีดน้ำเชื้อเข้าไปในอวัยวะเพศของแม่โคที่เป็นสัด ปกติจะสอดหลอดผ่านคอมดลูก (Cervix) เข้าไปปล่อยน้ำเชื้อในมดลูกของแม่โค

การผสมเทียมมีข้อดี คือ

- (๑) ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อและเลี้ยงโคพ่อพันธุ์
- (๒) ในกรณีฟาร์มปรับปรุงพันธุ์ที่ต้องใช้พ่อพันธุ์คุมฝูงละตัว ต้องแบ่งแปลงหญ้าตามจำนวนฝูงโคดังกล่าว แต่ถ้าใช้ผสมเทียม ไม่จำเป็นต้องแบ่งแปลงมากขนาดนั้น
- (๓) สามารถเก็บสถิติในการผสมและรู้กำหนดวันคลอดที่ค่อนข้างแน่นอน
- (๔) สามารถใช้น้ำเชื้อโคพันธุ์ดีจากที่ต่างๆ ได้สะดวก ทำให้ความก้าวหน้าในการปรับปรุงพันธุ์เร็วขึ้น
- (๕) ถ้าใช้ควบคู่กับฮอร์โมนควบคุมการเป็นสัด จะทำให้การจัดการเกี่ยวกับการผสมสะดวกขึ้น

ข้อเสียของการผสมเทียม คือ

- (๑) ต้องใช้แรงงานสังเกตการณ์เป็นสัดหรือใช้โคตรวจจับการเป็นสัด
- (๒) ต้องใช้คอกและอุปกรณ์ในการผสมเทียม เสียเวลาตอนแยกโคไปผสมในขณะที่มีลูกติดแม่โคอยู่
- (๓) แปลงเลี้ยงโคควรใกล้เคียงบริเวณผสมเทียม มิฉะนั้นจะเสียเวลาตอนโคจากแปลงที่ไกล
- (๔) เสียค่าใช้จ่ายในการจ้างคนหรือฝึกอบรมคนผสมเทียมของฟาร์มเอง
- (๕) อัตราการผสมติดขึ้นอยู่กับความสามารถในการตรวจจับการเป็นสัดและความชำนาญของคนผสม
- (๖) เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำเชื้อ

๓.๒ สภาพแวดล้อมและศักยภาพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย

สภาพแวดล้อมมีบทบาทและความสำคัญต่อการเลี้ยงสัตว์มาก ทั้งนี้เพราะเมื่อคนนำสัตว์มาเลี้ยงก็เท่ากับการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของสัตว์ จากสภาพธรรมชาติมาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คนจัดให้ การที่สัตว์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ผิดจากเดิมอาจเกิดผลได้ทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็ได้แก่ การจัดสัตว์ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกว่าเดิม กล่าวคือ มีโรงเรือนคุ้มกันแดดและฝน อากาศไม่ร้อนจัด หนาวจัด มีอาหารอุดมสมบูรณ์ ในแง่ผลเสีย ได้แก่ การนำสัตว์มาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่สุขสบายเหมือนเดิม เช่น การนำโคที่เคยเลี้ยงในสภาพแวดล้อมอากาศเย็นมาเลี้ยงในสภาพอากาศร้อน จะทำให้โคชนิดนั้นได้ผลผลิตต่ำลง เป็นต้น (สุวิทย์, ๒๕๓๖; ชาญวิทย์, ๒๕๓๙) ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบและเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อ มีดังนี้

๑) สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศประกอบด้วยอุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณฝนตก กระแสลม แสงแดด และแสงสว่าง สภาพภูมิอากาศจะผันแปรไม่แน่นอน เนื่องมาจากที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะดิน กระแสน้ำในมหาสมุทร ตลอดจนพืชพรรณต่าง ๆ ภูมิอากาศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

๑.๑) อุณหภูมิ

โดยทั่วไปอุณหภูมิของภูมิอากาศในประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระหว่าง ๒๕ - ๒๘ องศาเซลเซียส โดยอากาศในภาคเหนือจะเย็นกว่าภาคกลางเล็กน้อย สำหรับอุณหภูมิสภาพแวดล้อมในภาคใต้จะค่อนข้างสบาย สมบูรณ์ตลอดปี ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในฤดูร้อนอากาศแห้งแล้งและอุณหภูมิค่อนข้างสูง โคนเขตร้อน อุณหภูมิสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะอยู่ในช่วง ๑๕ - ๒๗ องศาเซลเซียส ส่วนโคปนธ์ยุโรปอุณหภูมิที่เหมาะสมจะอยู่ในช่วง ๕ - ๑๕ องศาเซลเซียส ดังนั้นหากอุณหภูมิของอากาศรอบๆ ตัวสัตว์สูงหรือต่ำกว่าอุณหภูมิของอากาศที่เหมาะสมต่อสัตว์แต่ละชนิด จะมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการให้ผลผลิตของสัตว์ เช่น อัตราการเจริญเติบโต และประสิทธิภาพการใช้อาหารลดลง นอกจากนี้ ในสภาพอุณหภูมิสภาพแวดล้อมสูงจะมีผลกระทบทางอ้อม โดยเป็นสาเหตุให้อาหารสัตว์เสื่อมคุณภาพหรือเสียหายได้ เช่น วิตามินบางชนิดสลายตัว เป็นต้น

๑.๒) ความชื้นสัมพัทธ์

ความชื้นสัมพัทธ์ เป็นหน่วยวัดที่นิยมใช้ในการวัดระดับความชื้นในอากาศ ซึ่งความชื้นสัมพัทธ์ (Relative Humidity, RH) หมายถึง อัตราส่วน ของปริมาณไอน้ำ ที่มีในอากาศ ณ ขณะนั้นเทียบกับปริมาณไอน้ำที่อากาศจะรองรับได้ ความชื้นสัมพัทธ์มีผลกระทบต่อการระบายความร้อนจากร่างกายสัตว์ โดยธรรมชาติสัตว์จะพยายามระบายความร้อนจากร่างกายได้ดีที่สุด ขณะที่อยู่ในสภาพแวดล้อมอากาศร้อนด้วยวิธีระเหยน้ำ เช่น ระเหยโดยเหงื่อ หรือลมหายใจ ในโคจะมีต่อมเหงื่อที่ผิวหนังของร่างกาย ถ้าเหงื่อออกมากและระเหยไปโดยเร็ว ความร้อนก็จะระบายออกไปได้มาก แต่ถ้าอากาศมีความชื้นสัมพัทธ์สูง น้ำก็ระเหยได้ช้า โดยเฉพาะถ้าความชื้นสัมพัทธ์ถึงจุดอิ่มตัวถึง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เหงื่อจะระเหยไม่ได้เลย ถ้าสภาพอากาศแห้งน้ำก็จะระเหยได้เร็ว โดยเหตุนี้ถ้าอากาศร้อนจัดและความชื้น สัมพัทธ์สูง สัตว์จะไม่สบาย เพราะไม่สามารถระบายความร้อนจากร่างกายได้ นอกจากความชื้นในอากาศจะมีผลต่อตัวสัตว์โดยตรงแล้ว ยังมีผลโดยอ้อมต่อการผลิตสัตว์ เช่น ทำให้การเกิดโรคกับสัตว์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ นอกจากนี้ยังส่งผลให้แมลงที่เป็นพาหะของโรคมียาจำนวนมากขึ้น และมีผลต่อการเก็บรักษาอาหารสัตว์หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ สภาพแวดล้อมที่มีอุณหภูมิสูง และความชื้นสูง ง่ายต่อการเกิดเชื้อราและเมื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ มีผลทำให้สัตว์ป่วย เจริญเติบโตช้าหรือชะงักการเจริญเติบโตและตายในที่สุด

๑.๓) ลมหรือการระบายอากาศ

ลมมีส่วนสำคัญในการถ่ายเทระบายความร้อนส่วนที่เกินของสัตว์ โดยทั่วไปอากาศที่อยู่รอบ ๆ ตัวสัตว์บริเวณที่ติดกับผิวหนัง มักจะมีอุณหภูมิสูงกว่าอากาศที่อยู่ไกลออกไป ดังนั้น หากมีการถ่ายเทอากาศที่อยู่รอบตัวสัตว์ ก็จะช่วยให้การระบายความร้อนจากตัวสัตว์ได้มากขึ้น เนื่องจากอากาศที่เย็นกว่าจะเข้ามาแทนที่ นอกจากนี้ลมยังช่วยให้การระเหยของน้ำหรือเหงื่อเร็วขึ้น ซึ่งจะช่วยระบายความร้อนจากตัวสัตว์อีกทางหนึ่ง จึงมีผลทำให้สัตว์รู้สึกสบายใจในสภาพการเลี้ยงสัตว์แบบหนาแน่นภายในโรงเรือน ลมหรือการระบายอากาศที่ดีจะช่วยลดความร้อนของอากาศและควบคุมความชื้นภายในโรงเรือน ตลอดจนระบายอากาศเสียที่เกิดจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน แอมโมเนีย และก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสัตว์และการเจริญเติบโต แต่ถ้าหากลมพัดแรงเกินไปก็จะเกิดผลเสียต่อสัตว์ได้เช่นกัน กล่าวคือ สัตว์อาจจะป่วยหรือเกิดโรคบางอย่างกับสัตว์ได้ด้วย

๑.๔) แสงแดด

แสงแดดมีส่วนสำคัญต่อการเจริญเติบโตและความแข็งแรงของสัตว์ เนื่องจากผิวหนังเมื่อถูกแสงแดดจะสามารถสังเคราะห์วิตามินดี ซึ่งร่างกายสัตว์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของกระดูกซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของร่างกาย สัตว์เลี้ยงที่ไม่ได้รับแสงแดดจะเกิดโรคกระดูกอ่อน ในทางตรงข้ามหากสัตว์ได้รับแสงแดดหรือถูกแสงแดดตลอดเวลา จะทำให้อุณหภูมิของร่างกายสัตว์สูง มีผลกระทบต่อการกินอาหารของสัตว์เช่นเดียวกับผลกระทบที่เกิดจากอุณหภูมิของสภาพแวดล้อมสูง ดังนั้น การทำร่มเงาให้สัตว์ในเวลากลางวัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สัตว์สามารถหลบความร้อนจากแสงแดดได้ ผลของแสงแดดกล้า ส่งผลให้สัตว์รู้สึกร้อนและอึดอัดไม่สบาย นอกจากนี้แสงแดดยังทำให้เกิดความแห้งแล้ง สร้างความเสียหายต่อพืชอาหารสัตว์ โดยจะเหี่ยวเฉาและตายในที่สุด ทำให้สัตว์ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ แต่ถ้าแสงแดดอ่อน ๆ จะมีความจำเป็นต่อชีวิตของพืชและสัตว์เพราะแสงแดดก่อให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์แสง (photosynthesis) ในพืช ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสัตว์และมนุษย์ในสัตว์แต่ละชนิดและต่างละสายพันธุ์จะมีความทนทานต่อแสงแดดต่างกัน โคจะทนต่อแสงแดดได้ดีกว่ากระบือ ซึ่งโคเนื้อจะทนต่อแสงแดดได้ดีกว่าโคนม สัตว์บางชนิดไม่ทนทานต่อแสงแดดเลย เช่น สุกร ดังนั้นผู้เลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องจัดหาร่มเงาให้กับสัตว์แต่ละชนิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันอันตรายของแสงแดดที่จะเกิดกับตัวสัตว์ได้

๑.๕) ปริมาณน้ำฝน

ฝนมีส่วนเกี่ยวข้องกับความชื้นและอุณหภูมิของภูมิอากาศ โดยฝนมีส่วนทำให้ความชื้นของอากาศสูงขึ้นแต่ในขณะเดียวกันจะช่วยให้อุณหภูมิของอากาศเย็นสบาย ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของสัตว์และการให้ผลผลิตดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของอุณหภูมิและความชื้น นอกจากนี้ ฝนยังมีผลกระทบทางอ้อมต่อสัตว์ คือ มีผลต่อชนิดและปริมาณพืชอาหารสัตว์โดยตรง โดยทั่วไปประเทศไทยมีปริมาณฝนตก โดยเฉลี่ยปีละ ๑,๒๐๐ มิลลิเมตร โดยมีฝนตกชุกตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ซึ่งถือว่าเป็นฤดูฝน ส่วนฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และมีฝนตกน้อยมาก แต่ยังมีปริมาณน้ำที่พืชจะเจริญได้บ้าง ในฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน สภาพภูมิอากาศที่แห้งแล้งและร้อนแห้ง ในฤดูร้อนมักจะขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ ดังนั้น สัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงในฤดูร้อน โดยเฉพาะโคเนื้อ ซึ่งเกษตรกรมักปล่อยเลี้ยงให้หากินแบบธรรมชาติ จึงมีอัตราเจริญเติบโตช้าและการผสมติดต่ำ เนื่องจากปริมาณอาหารที่ได้รับไม่เพียงพอ นอกจากนั้นในช่วงฤดูฝนยังมีผลต่อการเกิดโรคและพยาธิในสัตว์ โดยเฉพาะพยาธิต่าง ๆ จะเจริญเติบโตและแพร่ระบาดได้ดีในช่วงฤดูฝน ฝนที่ตกติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ อย่างภาคใต้ของประเทศไทยก็มีผลต่อสัตว์เลี้ยงเช่นกัน เนื่องจากสัตว์จะเกิดโรคได้ง่าย หรืออาจเป็นผลต่ออาหารสัตว์ ทำให้อาหารสัตว์มีความชื้นสูง อาจเกิดเชื้อราได้ ดังนั้น ปริมาณฝนหากมากเกินไปหรือน้อยไปก็เกิดผลเสียต่อการเลี้ยงสัตว์ทั้งสิ้น

๑.๖) แสงสว่าง

แสงสว่างในที่นี้ หมายถึง ความยาวช่วงแสงระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ซึ่งจะผันแปรไปตามฤดูกาล เช่น ในฤดูร้อนความยาวช่วงแสงจะยาวนานกว่าในฤดูหนาว สำหรับความยาวช่วงแสงนั้นมีผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อพืชอาหารสัตว์และการแสดงออก ของโค ส่วนมากจะส่งผลกระทบกับอุตสาหกรรมการเลี้ยงโคในเขตอบอุ่นและในเขตหนาว กล่าวคือ ในฤดูร้อนอุณหภูมิของอากาศสูงและความยาวช่วงแสงยาวจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศ โดยโคเพศเมียจะมีความสมบูรณ์พันธุ์ลดลงคุณภาพของน้ำเชื้อเพศผู้ลดลง แต่จะกระตุ้นการกินอาหาร สำหรับในประเทศไทยนั้น ความยาวของแสงในแต่ละฤดูจะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้นแทบจะไม่ส่งผลกระทบต่อการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะในโคเนื้อ

๒) ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศ หมายถึง ลักษณะของธรรมชาติของพื้นดิน พื้นโลก หรือลักษณะของ สภาพแวดล้อม ในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เช่น ลักษณะความสูงต่ำของพื้นที่ ความเป็นกรดต่างของดิน ความอุดมสมบูรณ์ของ ดินและแหล่งน้ำ เป็นต้น ภูมิประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคเนื้อมากพอสมควร โดยเฉพาะเกี่ยวกับ แหล่งของอาหารสัตว์ สภาพภูมิอากาศ ชนิดของโคที่เลี้ยง ตลอดจนเกี่ยวข้องกับการได้จากการทำฟาร์ม ซึ่งภูมิ ประเทศที่เป็นตัวกำหนดดังกล่าวนี้ คือ

๒.๑) ท่าเลที่ตั้งฟาร์ม

ท่าเลที่ตั้งฟาร์มจะเป็นตัวกำหนดความยากง่ายในการเลี้ยงโคเนื้อ ตั้งแต่เรื่องความใกล้หรือ ไกลจากตลาดที่จัดจำหน่ายผลิตผลและจัดหาอาหารสัตว์ รวมทั้งอุปกรณ์ในการเลี้ยงโคเนื้อ ถ้าหากว่าท่าเล ที่ตั้งฟาร์มอยู่ใกล้ตลาด การผลิตโคเนื้อเพื่อจำหน่ายผลิตผล ย่อมต้องส่งผลต่อการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และมีผลต่อคุณภาพของผลิตผล นอกจากนี้ ท่าเลที่ตั้งฟาร์มยังเกี่ยวข้องกับต้นทุนการผลิตอีกด้วย หากฟาร์ม ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเกินไปก็จะทำให้สิ้นเปลืองค่าขนส่ง ทั้งการขนส่งวัตถุดิบอาหารสัตว์และผลผลิต รวมทั้ง การตั้งฟาร์มอยู่ในพื้นที่ที่คนหรือชุมชนไม่เป็นมิตรก็อาจเกิดปัญหาตามมาได้

๒.๒) แหล่งน้ำ

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญมากต่อการผลิตสัตว์ทุกชนิด เนื่องจากการเลี้ยงสัตว์ ต้องอาศัยน้ำให้สัตว์ บริโภครวมทั้งใช้ในการทำความสะอาดคอกและโรงเรือนสัตว์ ในสภาพภูมิประเทศที่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ คลอง ห้วย หนอง บึง รวมทั้งแหล่งน้ำใต้ดิน ที่อยู่ในระดับตื้น การนำขึ้นมาใช้ในงานกิจการเลี้ยงสัตว์ ย่อมสะดวกและง่าย ซึ่งจะมีผลทำให้ต้นทุน ในการผลิตสัตว์ต่ำกว่าการเลี้ยงสัตว์ในภูมิประเทศที่ไม่มีแหล่งน้ำ ธรรมชาติหรือแหล่งน้ำใต้ดินที่อยู่ในระดับลึกหรือห่างไกล นอกจากแหล่งน้ำแล้ว คุณภาพของน้ำในแต่ละแหล่ง ย่อมมีผลต่อการผลิตสัตว์เช่นกัน น้ำในแม่น้ำลำคลองในแหล่งเพาะปลูกพืชผักอาจมีสารเคมีต่าง ๆ ปนเปื้อน เช่น ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย ฯลฯ ซึ่งเมื่อนำมาให้สัตว์บริโภคโดยตรง ย่อมมีผลทำให้สัตว์ เจริญเติบโตช้าและตายใน ที่สุด นอกจากนี้อาจมีการสะสมของสารต่าง ๆ ในเนื้อสัตว์ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้บริโภคและการยอมรับ ผลิตผลของตลาด แหล่งน้ำใต้ดินในสภาพภูมิประเทศบางแห่งที่ระดับของความกระด้างสูงมาก ๆ คือ มีเกลือ ของแคลเซียมและแมกนีเซียมสูง เมื่อนำมาให้สัตว์บริโภคจะมีผลทำให้สัตว์มีอัตราการเจริญเติบโตช้าลง ซึ่ง ปัญหาของความกระด้างนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้น การเลือกท่าเลที่ตั้งฟาร์มจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น จะต้องมีการ สำนวณแหล่งน้ำว่ามีเพียงพอตลอดทั้งปีหรือไม่ อยู่ในพื้นที่ที่มีระบบชลประทานหรือไม่ รวมทั้งตรวจคุณภาพ ของแหล่งน้ำในแหล่งนั้น ๆ ด้วย

๒.๓) ระดับความสูงของพื้นที่

ความสูงต่ำของพื้นที่ มีความเกี่ยวข้องกับความกดดันของบรรยากาศ ยิ่งระดับสูงขึ้นไป เท่าใดความกดดันของบรรยากาศจะต่ำกว่าในพื้นที่ราบเท่านั้น ความกดดันของบรรยากาศจะเกี่ยวข้องต่อ ระบบความดันโลหิตและอัตราการหายใจของสัตว์ เป็นต้น สัตว์ที่เจริญได้ดีในที่ราบเมื่อขึ้นไปอยู่บนที่สูงมาก ๆ จะรู้สึกเหนื่อยเร็ว หอบง่าย เพราะปริมาณออกซิเจนในบรรยากาศที่สูง เบาบางกว่าในที่ต่ำ ร่างกายจึง จำเป็นต้องหาทางทำให้พอดีโดยการหายใจหอบให้ได้ปริมาณออกซิเจนตามความต้องการของร่างกาย ใน ทำนองเดียวกันสัตว์ที่อยู่ในที่สูงเมื่อนำมาเลี้ยงในที่ราบก็จะรู้สึกอึดอัดได้เช่นกัน

๒.๔) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน

สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อต้นทุนในการผลิตสัตว์ ในภูมิ ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินดี การปลูกพืชอาหารสัตว์ย่อมได้ผลดี ให้ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่สูง ทำให้ ต้นทุนค่าอาหารสัตว์ต่ำลง หรือสามารถลดต้นทุนในเรื่องของที่ดินได้ เนื่องจากสามารถใช้พื้นที่น้อย นอกจากนี้

คุณภาพของพืชอาหารสัตว์ที่ปลูก ในพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ย่อมสูงกว่าปลูกในแหล่งที่ไม่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีผลต่อการผลิตสัตว์ เช่น พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกในพื้นที่ดินขาดธาตุซิลิเนียม ปริมาณธาตุซิลิเนียมในพืชอาหารสัตว์นั้นจะไม่เพียงพอสำหรับสัตว์ ทำให้มีผลต่อความสมบูรณ์พันธุ์ของสัตว์ อัตราการผสมติดต่ำ การแก้ไขจึงจำเป็นต้องเสริมแร่ธาตุที่มีซิลิเนียมในอาหารสัตว์ ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตสัตว์ ซึ่งในการเลี้ยงโคเนื้อจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการเลี้ยงมาก ทั้งนี้ เพราะต้องจัดทำทุ่งหญ้าไว้ให้โคกิน หากเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ดี การปลูกพืชอาหารให้สัตว์กินก็จะได้ผลตอบแทนที่สูง ทั้งนี้ พื้นที่ที่ใช้เลี้ยงโคเนื้อได้ดีจะต้องอุดมสมบูรณ์ของดินดีและน้ำท่วมไม่ซ้ำ

๓) ระบบการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทย

โดยทั่วไปในทางปฏิบัติไม่จำเป็นต้องใช้ระบบใดระบบหนึ่งโดยเด็ดขาด อาจใช้ระบบต่างๆ ผสมผสานกัน เกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ควรเลือกใช้ระบบการเลี้ยงโคเนื้อที่เหมาะสมกับสถานการณ์ จะส่งผลให้การเลี้ยงโคเนื้อประสบผลสำเร็จและได้กำไรสูงสุด ระบบการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรไทยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

(๑) การเลี้ยงแบบไล่ต้อน ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบผสมผสานกับการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรรายย่อย เป็นฝูงโคมีขนาดเล็กใช้สมาชิกภายในครอบครัวไล่ต้อนไปเลี้ยงแพะเล็มหญ้าตามแหล่งทำเลเลี้ยงสัตว์ ริมถนน หรือพื้นที่สาธารณะใกล้หมู่บ้าน ตอนเย็นไล่กลับเข้าคอก คอกอาจอยู่ในบริเวณบ้านหรือในชายป่าที่เลี้ยง มีการเสริมฟางข้าวและผลพลอยได้จากการเกษตรให้กินในเวลากลางวัน ส่วนใหญ่มักเป็นโคพื้นเมืองหรือโคลูกผสมพื้นเมืองหรือโคลูกผสมอื่นที่มีขนาดรูปร่างไม่ใหญ่มากนัก เลี้ยงง่าย หากินเก่ง หากเกษตรกรสามารถปลูกหญ้าหรือจัดหาหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์มาเสริม ก็จะทำให้โคเหล่านี้เจริญเติบโตดีขึ้น การเลี้ยงโคระบบนี้ลงทุนไม่มากนัก อาจเสียค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารข้นเสริมบ้างในฤดูแล้ง

(๒) การเลี้ยงแบบฟาร์มเป็นการค้า เป็นการเลี้ยงโคเนื้อแบบประณีต โดยจะเลี้ยงในพื้นที่ของตนเองทั้งหมด มีการทำแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์แบ่งเป็นแปลงย่อยๆ มีรั้วกัน มีคอกและโรงเรือนต่าง ๆ มีการเก็บสำรองอาหารสัตว์ เช่น ทำหญ้าหมัก หญ้าแห้ง ไว้ให้โคกินในฤดูแล้ง อาจหาซื้ออาหารสัตว์จากนอกฟาร์มมาใช้เลี้ยงเสริมบ้าง เช่น ผลพลอยได้จากการเกษตร หรืออาหารข้น การเลี้ยงโคเนื้อแบบนี้ มีต้นทุนสูงสุด เพราะต้องใช้พื้นที่มาก หากไม่ซื้ออาหารจากนอกฟาร์มมาใช้ฟาร์มโคเนื้อที่เลี้ยงในระบบนี้ ควรตั้งอยู่ในเขตเกษตรกรรมที่มีระบบชลประทาน เนื่องจากต้องมีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงโคตลอดปี หากอยู่นอกเขตชลประทานที่อาศัยน้ำฝน ต้องใช้พื้นที่ประมาณ ๔ ไร่ ต่อการเลี้ยงแม่โค ๑ ตัว อย่างไรก็ตามโคที่เลี้ยงในระบบนี้ ต้องสามารถจำหน่ายได้ราคาสูง เช่น ขายเป็นโคพันธุ์ โคขุนคุณภาพสูง จึงจะคุ้มค่าต่อการลงทุน

(๓) การเลี้ยงในพื้นที่ป่าเขาและต้นน้ำลำธาร การเลี้ยงโคในพื้นที่ป่าเขาและต้นน้ำลำธาร แม้วานักวิชาการบางกลุ่มในแต่ละสาขาจะให้ความคิดเห็นว่า โคจะเหยียบย่ำ ทำให้พื้นดินแน่นตัว ทำให้ความสามารถในการเก็บกักน้ำและการดูดซับน้ำลดลง จะก่อให้เกิดการไหลบ่าหน้าดิน และการชะล้างพังทลายดินมากขึ้น แต่หากมองในอีกมุมหนึ่งการเลี้ยงโคในพื้นที่ป่าเขาและต้นน้ำลำธาร ในจำนวนที่เหมาะสมจะเป็นการเพิ่มความสมดุลของระบบนิเวศของธรรมชาติที่เกื้อหนุนกันได้อย่างลงตัวโคจะกินหญ้าและพืชอาหารสัตว์ธรรมชาติ ทำให้แสงแดดส่องถึงพื้นดินส่งผลต่อการทำปฏิกิริยาทางเคมีกับวัตถุอินทรีย์และแร่ธาตุที่อยู่บนดิน รากของต้นไม้ใหญ่ได้รับสารอาหารจากทั้งการย่อยสลายใบไม้ที่ร่วงหล่นและจากมูลโคที่หากินในบริเวณนั้น นอกจากนี้การเลี้ยงโคก็เป็นอาชีพของเกษตรกรที่อาศัยอยู่บนที่สูงมาเป็นเวลาช้านาน และเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยงโคได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

(๔) การเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่สวนปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ในประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกไม้ผลและ

ไม้ยืนต้น ประมาณ ๒๐ ล้านไร่ (ยอดชาย, ๒๕๔๗) แต่การเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ดังกล่าวมีน้อยมาก เนื่องจากเกษตรกรเกรงว่าโคที่เลี้ยงในพื้นที่ดังกล่าวจะทำลายต้นไม้หรือกินผลผลิตอย่างไรก็ตามการปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นบางชนิด เช่น มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน ไม้หอมเพื่อใช้กลั่นน้ำมันหอมระเหย(ไม้กฤษณา) ไม้สักทอง เป็นต้น ซึ่งการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ดังกล่าว ในระยะต้นไม้อายุ ๑ ถึง ๓ ปีแรก ต้นไม้ยังมีขนาดเล็ก อาจใช้วิธีตัดหรือเกี่ยวหญ้าในสวนปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นนำมาให้โคกิน จากนั้นเมื่อต้นไม้โตขึ้นแล้ว จึงปล่อยโคเลี้ยงในพื้นที่สวนดังกล่าว ซึ่งจะให้ผลตอบแทนและการรักษาระบบนิเวศน์ของสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับการเลี้ยงโคในพื้นที่ภูเขาป่าต้นน้ำลำธาร ดังที่กล่าวมาแล้ว

๓.๓ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโค

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโค

โรคระบาดในสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะโคและกระบือ โรคที่เกิดขึ้นบ่อยในพื้นที่ ได้แก่ โรคปากและเท้าเปื่อยซึ่งเกิดจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ที่ไม่ผ่านการตรวจโรคของสัตว์แพทย์ หรือการกักตรวจที่ไม่รัดกุม นอกจากนั้น ยังมีโรคสัตว์อื่นๆ อีก เช่น โรคแท้งติดต่อ โรคท้องเสียเรื้อรัง เป็นต้น ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อจึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งออกมาใช้แทนพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๙ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๒ รวมทั้งกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่างๆ ที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายและกฎระเบียบว่าด้วยการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน กฎหมายเกี่ยวข้องกับค้าขายสัตว์ การเคลื่อนย้ายสัตว์

๓.๓.๑ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๕๘

วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

๓.๓.๒ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.๒๕๔๙

สัตว์ หมายความว่า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร นกกระจอกเทศ ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การประกอบกิจการฆ่าสัตว์ หมายความว่า การดำเนินการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์

เนื้อสัตว์ หมายความว่า เนื้อหรือส่วนอื่นของสัตว์ที่ตายแล้วและยังมิได้ปรุงแต่งให้เป็นอาหารหรือมิได้ปรุงแต่งเพื่อให้คงอยู่ไม่เน่าไม่เปื่อย ทั้งที่ชำแหละและยังมิได้ชำแหละ

ชำแหละและตัดแต่งเนื้อสัตว์ หมายความว่า การแยกเนื้อสัตว์ตามขั้นตอนจากสัตว์ที่ตายแล้วเป็นส่วนต่างๆ ที่บริโภคได้และบริโภคไม่ได้ เพื่อการจำหน่ายเนื้อสัตว์

การจำหน่ายเนื้อสัตว์ หมายความว่า การนำเนื้อสัตว์ออกขาย จำหน่าย แลกเปลี่ยน ให้โดยเพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงการมีไว้ในครอบครองซึ่งเนื้อสัตว์เพื่อการจำหน่ายด้วย

บทที่ ๔ สถานการณ์การผลิตโคเนื้อศรีวิชัยพัทลุง

๔.๑ สถานการณ์การผลิตโคเนื้อของประเทศไทย

๓.๑.๑ สถานการณ์การผลิตโคเนื้อของประเทศไทย (ข้อมูลจาก สศก.)

ตารางที่ ๑๕ การผลิตโคเนื้อประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๑

รายการ	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)
๑. จำนวนครวเรือน (ครวเรือน)	๖๘๖,๘๖๒	๗๒๘,๕๐๙	๗๕๐,๔๓๘	๓.๐๑
๒. จำนวนโคเนื้อ ณ ต้นปี (ตัว)	๔,๕๙๕,๔๖๓	๔,๖๘๕,๙๕๓	๔,๙๑๕,๑๐๗	๔.๘๙
๓. ปริมาณการผลิต (ตัว)	๙๓๗,๙๕๑	๙๘๐,๐๘๙	๙๙๔,๖๔๖	๑.๔๘
๔. ต้นทุนการผลิตโคขุน ลูกผสมพันธุ์บราห์มัน เฉลี่ยขนาดน้ำหนัก ๓๕๐-๔๕๐ กก. (บาท/กก.)	๙๐.๕๕	๘๕.๘๙	๘๗.๕๒	๑.๘๙
๕. ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)				
๕.๑ โคขุนลูกผสมพันธุ์บราห์มัน	๑๐๒.๘๐	๙๘.๘๕	๙๕.๖๔	-๓.๒๔
๕.๒ โคเนื้อขนาดกลางเฉลี่ยขนาด ๓๕๐ กก.	๑๐๓.๑๖	๙๖.๓๓	๙๐.๐๙	-๖.๔๗
๖. ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/กก.) โคขุนลูกผสมพันธุ์บราห์มัน	๑๒.๒๕	๑๒.๙๖	๘.๑๒	-๓๗.๓๔
๗. มาตรฐาน				
๗.๑ ฟาร์มโคเนื้อ : มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคเนื้อ มกษ.๖๔๐๐-๒๕๕๕				
๗.๒ เนื้อโค : มาตรฐานเนื้อโค มกษ.๖๐๐๑-๒๕๔๗				
๗.๓ โรงฆ่าสัตว์ : มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์ มกษ.๙๐๐๔-๒๕๔๗				

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๒) ตลาดโคเนื้อ

ตารางที่ ๑๖ การส่งออก การนำเข้าโคมีชีวิต เนื้อโคและผลิตภัณฑ์ของไทย ปี ๒๕๕๕-๒๕๖๐

รายการ	๒๕๕๕	๒๕๖๐	๒๕๖๑	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
๑. การค้าของโลก (ล้านตัน)	๙.๔๘	๙.๙๗	๑๐.๕๖	๕.๙๑
๒. ใช้ในประเทศ (ล้านตัน)	๑.๒๖	๑.๒๖	๑.๒๖	๐
๓. นำเข้า				
๓.๑ โคมีชีวิต				
ปริมาณ (ตัน)	๑๐๑,๕๐๗	๑๑๙,๓๘๖	๑๓๖,๙๓๔	๑๔.๖๙
มูลค่า (ล้านตัน)	๑,๕๕๔.๒๘	๑,๗๐๕.๗๗	๒,๐๕๔.๘๓	๒๐.๔๖
๓.๒ เนื้อและผลิตภัณฑ์				
ปริมาณ (ตัน)	๑๐,๔๗๗	๑๒,๑๘๗	๑๓,๐๖๗	๗.๒๒
มูลค่า (ล้านบาท)	๒,๑๙๖.๑๐	๒,๕๔๐.๕๓	๒,๗๕๒.๑๘	๘.๓๓
๔. ส่งออก				
๔.๑ โคมีชีวิต				
ปริมาณ (ตัว)	๒๒๗,๑๗๒	๑๘๗,๘๓๒	๒๕๒,๐๐๑	๓๔.๑๖
มูลค่า (ล้านบาท)	๑,๐๖๖.๖๓	๒,๑๘๐.๐๕	๔,๑๐๓.๒๐	๘๘.๒๑
๔.๒ เนื้อและผลิตภัณฑ์				
ปริมาณ (ตัน)	๑๗๒	๘๑	๙๕	๑๗.๒๘
มูลค่า (ล้านบาท)	๓๒.๔๔	๓๒.๘๘	๔๕.๑๘	๓๗.๔๐
๕. ราคานำเข้า				
๕.๑ โคมีชีวิต (บาท/ตัว)	๑๕,๗๐๖	๑๔,๒๘๘	๑๕,๐๐๖	๕.๐๒
๕.๒ เนื้อและผลิตภัณฑ์ (บาท/กก.)	๒๐๙.๖๒	๒๐๘.๐๑	๒๑๐.๖๒	๑.๒๕
๖. ราคาส่งออก				
๖.๑ โคมีชีวิต (บาท/ตัว)	๔,๖๙๕	๑๑,๖๐๖	๑๖,๒๘๒	๔๐.๒๙
๖.๒ เนื้อและผลิตภัณฑ์ (บาท/กก.)	๑๘๘.๔๗	๓๑๔.๔๗	๔๗๔.๕๑	๕๐.๘๙
๗. คู่ค้าที่สำคัญ	มาเลเซีย ลาว			
โคมีชีวิต	ลาว ฮองกง ญี่ปุ่น กัมพูชา			
เนื้อและผลิตภัณฑ์				
๘. คู่แข่งที่สำคัญ	เมียนมา ลาว กัมพูชา			
โคมีชีวิต	ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา			
เนื้อและผลิตภัณฑ์				

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๑) การผลิต

จำนวนโคเนื้อ ณ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๒ และจำนวนแม่พันธุ์ที่ให้ลูกได้ในรอบปียังมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโคเนื้อที่มีราคาสูง เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดของประเทศเพื่อนบ้าน เกษตรกรบางส่วนจึงเก็บรักษาแม่พันธุ์โคไว้ และหาซื้อแม่โคเข้ามาเลี้ยงเพื่อขยายพันธุ์ต่อ อีกทั้งยังมีโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคต่างๆ จากภาครัฐ เช่น โครงการคัดเลือกพ่อพันธุ์กำแพงแสนเพื่อใช้ผลิตน้ำเชื้อ โครงการเพิ่มมูลค่าเนื้อโคขุนเกรดคุณภาพสูง (Premium) และโครงการโคเนื้อ

สร้างอาชีพจากกรมปศุสัตว์ ที่ช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การผสมเทียม การปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตรให้เหมาะสมในการเลี้ยงโค เป็นต้น ส่งผลให้ปริมาณการผลิตโคเนื้อที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๒) การตลาด

ปี ๒๕๖๑ มีปริมาณการบริโภคโคเนื้อ ๑.๒๖ ล้านตัว หรือคิดเป็นเนื้อโค ๒๑๑.๘๕ พันตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๐ ร้อยละ ๐.๐๘ ความต้องการของตลาด ภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยตลาดยังคงนิยมบริโภคเนื้อโคแบบซาบู หรือปิ้งย่างสำหรับราคาโคมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้ ปี ๒๕๖๑ เฉลี่ยกิโลกรัมละ ๙๐.๐๙ บาท ลดลงจากปี ๒๕๖๐ ซึ่งมีราคากิโลกรัมละ ๙๖.๓๓ บาท ร้อยละ ๖.๔๘ เนื่องจากตลาดส่งออกยังไม่คึกคักเท่าที่ควร ส่งผลให้ราคาโคเนื้อที่เกษตรกรขายได้ลดลงตามไปด้วย ซึ่งการส่งออกโคมีชีวิตไปยังจีนคงประสบปัญหาในเรื่องความเข้มงวดของด่านชายแดนจีน และการตรวจเอกสารเร่งเนื้อแดง จึงส่งผลให้การส่งออกโคมีชีวิตต้องหยุดชะงักชั่วคราวหรือชะลอตัวลง จึงส่งผลกระทบต่อราคาโคเนื้อภายในประเทศลดลง

๓) ต้นทุน

ปี ๒๕๖๑ ต้นทุนการผลิตโคขุน (ลูกผสมพันธุ์บราห์มัน เฉลี่ยขนาดน้ำหนัก ๓๕๐ - ๔๕๐ กิโลกรัม) ๘๗.๕๒ บาท/กิโลกรัม โดยเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๐ จาก ๘๕.๘๙ บาท/กิโลกรัม หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ ๑.๘๙

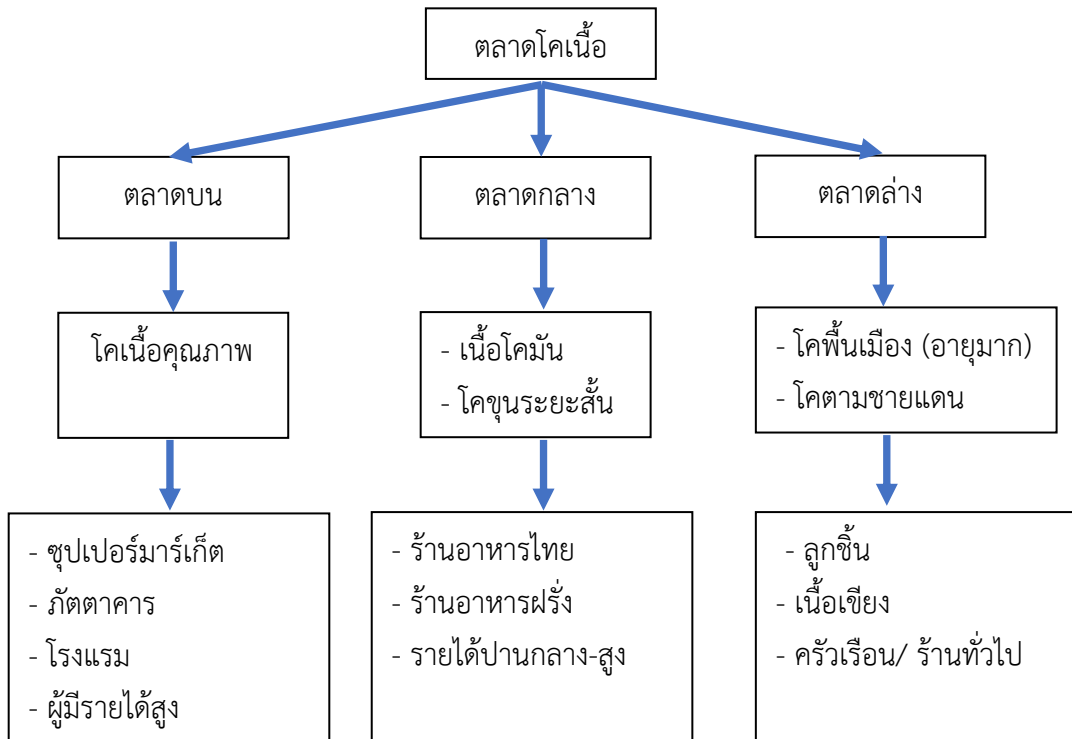
๔.๒ สถานการณ์โคเนื้อของจังหวัดพัทลุง

๑) การผลิต สถานการณ์การเลี้ยงโคเนื้อจังหวัดพัทลุงในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี ๒๕๖๑ มีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน ๒๓,๒๐๐ ราย เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๐ จำนวน ๖,๐๗๙ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒๐ สำหรับปริมาณโคเนื้อที่เลี้ยงในปี ๒๕๖๑ จำนวน ๑๑๙,๕๕๐ ตัว เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๐ จำนวน ๓๕,๓๐๔ ตัว คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๓ สำหรับปริมาณโคเนื้อศรีวิชัยที่เลี้ยงในปี ๒๕๖๑ จำนวน ๕,๘๘๐ ตัว คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๑ ของปริมาณโคเนื้อที่เลี้ยงในจังหวัดพัทลุง

๒) ราคา โคเนื้อที่เกษตรกรขายได้ ณ หน้าฟาร์ม ปี ๒๕๖๑ ราคาเฉลี่ย ๘๙.๔๕ บาท/กิโลกรัม สูงขึ้นจากปี ๒๕๖๐ กิโลกรัมละ ๐.๔๘ บาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๐.๕๔

๓) การตลาด สหกรณ์ฯ มีการรวบรวมวัวและโคจากสมาชิก และบุคลากรทั่วไป เพื่อจำหน่ายในท้องตลาดในรูปแบบของวัวมีชีวิต ซึ่งก่อนที่จะมีการรวบรวมวัว - โค เกิดขึ้นนั้น สหกรณ์ฯ จะต้องได้รับการสั่งซื้อจากพ่อค้าและมีการกำหนดมาตรฐานในการรับซื้อ ในเรื่องของราคา สายพันธุ์วัว - โค อายุ น้ำหนัก และซื้อไปเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านใด เพื่อป้องกันความเสี่ยงของเรื่องพ่อค้าไม่รับซื้อสินค้าของสหกรณ์ฯ จะต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจนและต้องมีการวางแผนเงินมัดจำในการซื้อสินค้า และทำสัญญาซื้อ-ขาย ให้ชัดเจน

รูปที่ ๒ แผนภาพแสดงวิถีตลาดโคเนื้อพัทลุง

๔) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

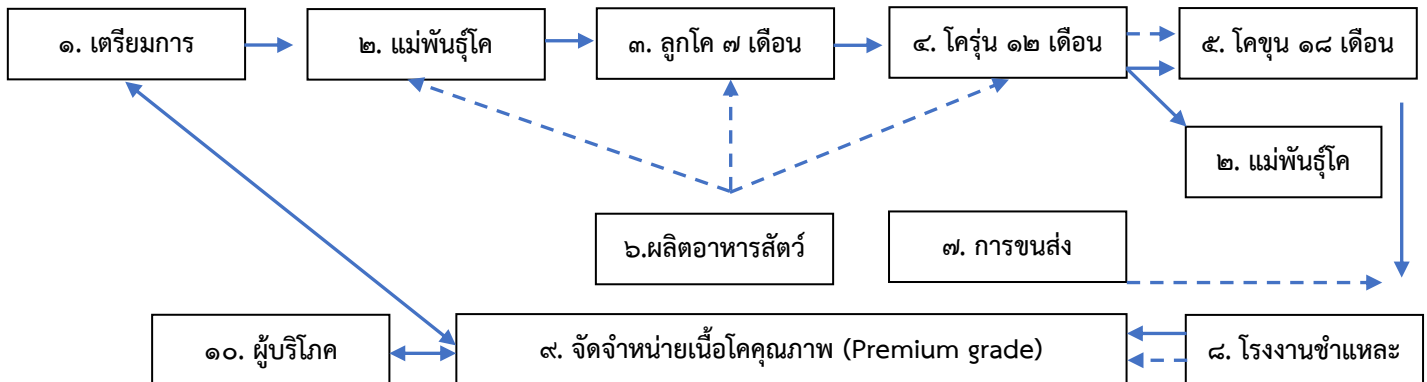
- (๑) ปัญหาด้านการตลาด พบว่าการดำเนินการของสหกรณ์อยู่ระหว่างเริ่มต้นในการทำตลาดแปรรูป และการหาช่องทางการตลาดใหม่
- (๒) ปัญหาด้านเงินทุน สหกรณ์ไม่มีเงินทุนพอที่จะขยายธุรกิจได้กว้างตามความต้องการของสมาชิก
- (๓) ปัญหาการค้าขายกับประเทศมาเลเซีย เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ค่าเงินบาทของไทยมีการเปลี่ยนแปลงทำให้ราคาขายไม่แน่นอน

๔.๓ กระบวนการผลิตและการจัดการของกลุ่มสหกรณ์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง

- ๑) กระบวนการผลิต สายพันธุ์การเลี้ยงโคเนื้อ ให้ได้กำไรมากต้องเริ่มตั้งแต่การเลือกพันธุ์โคให้เหมาะสมกับระบบการเลี้ยงและวัตถุประสงค์การเลี้ยง เช่น ลูกโคที่ผลิตได้จะสนองความต้องการของตลาดประเภทใด สำหรับผู้ที่เริ่มเลี้ยงโค ปัญหาสำคัญ คือจะเลี้ยงโคพันธุ์อะไร ดังนั้นจะต้องทราบว่าโคเนื้อพันธุ์ต่างๆ มีคุณสมบัติอย่างไร

รูปที่ ๓ แสดงวงจรการผลิตหรือกิจกรรมการผลิตตลอดห่วงโซ่

วงจรการผลิตหรือกิจกรรมการผลิตตลอดห่วงโซ่

๒) การผสมพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย ประกอบด้วย โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑ และโคพันธุ์ศรีวิชัย ๒

๓) หลักการให้อาหารโคเนื้อ เสี่ยงอาหารสัตว์ อาหารและการให้อาหารโค อาหารที่ใช้เลี้ยงโคขุน ได้แก่ อาหารหยาบ และอาหารข้น

๔.๔ การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัยของจังหวัดพัทลุง

การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑ และ ๒

การปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย

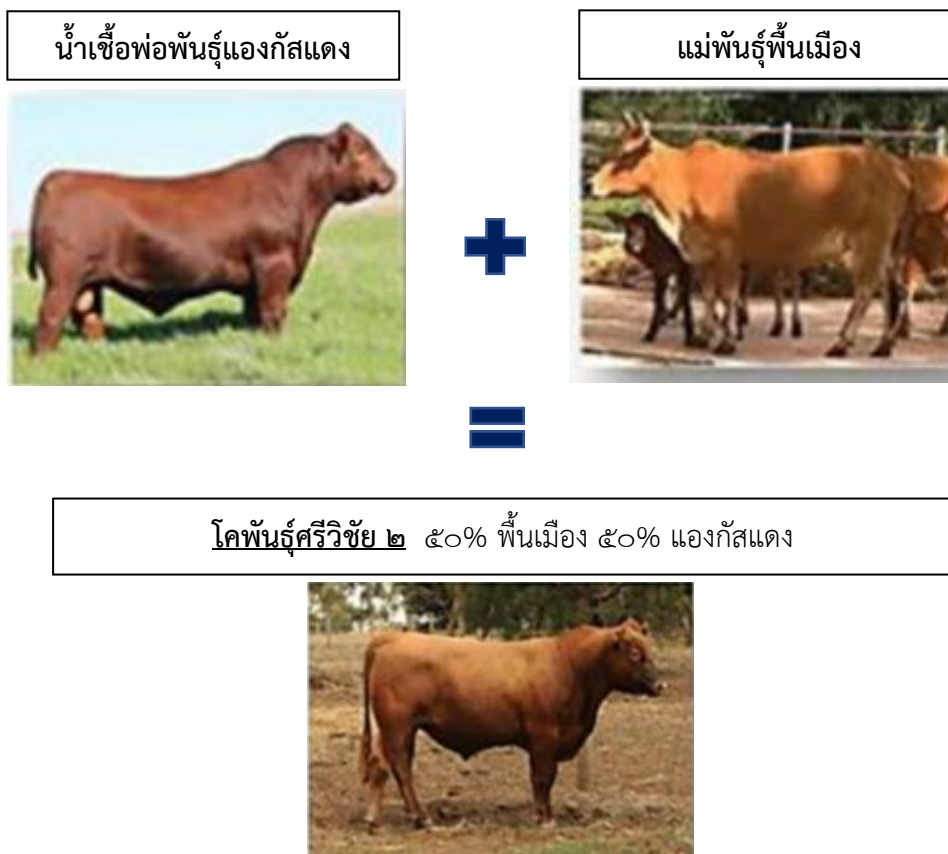
โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑ เกิดจากการผสมน้ำเชื้อพ่อพันธุ์บราห์มันแดง ผสมกับแม่พันธุ์พื้นเมือง จะได้เป็นลูกผสม ๕๐% บราห์มัน ๕๐% พื้นเมือง หลังจากนั้นนำลูกโคที่ได้ผสมกับน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ชาร์โรเลย์ ได้เป็นพันธุ์โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑ ประกอบด้วย ๕๐% ชาร์โรเลย์ ๒๕% บราห์มันแดง ๒๕% พื้นเมือง

รูปที่ ๔ แสดงการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย (โคพันธุ์ศรีวิชัย ๑)

โคพันธุ์ศรีวิชัย ๒ เกิดจากการผสมน้ำเชื้อพ่อพันธุ์แองกัสแดง กับแม่พันธุ์พื้นเมือง ได้เป็นลูกผสมโคพันธุ์ศรีวิชัย ๒ ประกอบด้วย ๕๐% พื้นเมือง ๕๐% แองกัสแดง

รูปที่ ๕ แสดงการปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย (โคพันธุ์ศรีวิชัย ๒)

๔.๕ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

๔.๕.๑ ต้นทุนการผลิตโคเนื้อจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

(๑) ราคาอาหารชั้นที่ใช้เลี้ยงโค ถ้าเกษตรกรสามารถหาซื้ออาหารชั้น หรือวัตถุดิบที่ใช้เป็นอาหารชั้นเลี้ยงโคได้ในราคาถูก ต้นทุนการผลิตโคเนื้อก็จะต่ำ

(๒) ช่วงระยะห่างของการให้ลูก (calf interval) การเลี้ยงโคที่มีระยะการให้ลูกห่าง จะทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงกว่าการเลี้ยงโคที่มีระยะการให้ลูกไม่ห่าง โดยปกติจะกลับมาเป็นสัด (heat) และสามารถผสมติดได้ภายในระยะเวลา ๖๐-๙๐ วัน หลังจากการคลอด สาเหตุที่ทำให้แม่โคมีระยะเวลาการให้ลูกห่างอาจเกิดมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น แม่โคมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ เจ็บป่วย ขาดอาหาร หรือถึงระยะเวลาเป็นสัดแล้วไม่ได้รับการผสมพันธุ์ เป็นต้น

(๓) พันธุกรรมของโค การเลี้ยงโคที่มีพันธุกรรมไม่ดี เช่น มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำ มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนอาหารเป็นเนื้อต่ำ ผสมติดยาก จะทำให้การเลี้ยงโคมีต้นทุนการผลิตสูง

(๔) ราคาต้นทุนโคที่ซื้อมาเลี้ยง ถ้าสามารถจัดหาซื้อโคที่มีคุณภาพดี ราคาถูก ก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ

๔.๕.๒ ตลาดโคเนื้อ ประกอบด้วย ตลาดระดับล่าง ตลาดระดับกลาง และตลาดระดับสูง ดังนี้

(๑) ตลาดระดับล่าง ผู้บริโภค คือ ผู้ที่ซื้อเนื้อจากเชิengเนื้อในตลาดสดทั่วไป และโรงงานทำลูกชิ้น

(๒) ตลาดระดับกลาง ผู้บริโภค คือ ผู้ที่ซื้อเนื้อจากตลาดสดขนาดใหญ่ เช่น ตลาดองค์กรเพื่อเกษตรกร (อตก.) ตลาดยิ่งเจริญ ตลาดบางกะปิ จนถึงห้างสรรพสินค้า (Supermarket หรือ Modern Trade)

(๓) ตลาดระดับสูง ผู้บริโภค คือ ผู้ที่ซื้อเนื้อซึ่งเน้นความนุ่มของเนื้อเป็นสำคัญ เพื่อนำไปทำอาหารประเภทสเต็ก ผู้บริโภคมีตั้งแต่คนไทยที่รู้จักวิธีประกอบอาหารจากเนื้อแบบตะวันตก คนต่างชาติที่อยู่ในประเทศ โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้าชั้นนำ (Supermarket Modern หรือ Trade)

๔.๖ ข้อมูลเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัยในจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายโคเนื้อศรีวิชัย

ตารางที่ ๑๗ กลุ่มเครือข่ายพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้ มีทั้งหมด ๑๗ กลุ่มเครือข่าย จำนวนทั้งสิ้น ๔๙๕ คน

ลำดับ	กลุ่มสมาชิก	ที่อยู่	จำนวนสมาชิก (คน)
๑	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงโคนาหมื่นศรี	อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	๔๐
๒	วิสาหกิจชุมชนครุมานะฟาร์ม	อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๓๗
๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโค-กระบือบ้านพรุเตย	อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง	๓๑
๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อโคขุนอำเภอรัตนภูมิ	อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา	๖๗
๕	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโคเนื้อสีชลแปลงใหญ่	อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช	๒๐๓
๖	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคการะเกด	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	๙๑
๗	กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อและโคพื้นเมืองตำบลนาหลวงเสน ๖๐	อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช	๒๗
๘	กลุ่มเลี้ยงโคแพะอำเภอนาบอน	อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช	๓๐
๙	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมอำเภอกงหรา	อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช	๒๐
๑๐	กลุ่มโคแม่พันธุ์และโคขุนประชารัฐมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	อำเภอกงหรา จังหวัดนครศรีธรรมราช	๒๓
๑๑	เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโคเนื้อเชียรใหญ่	อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	๕๖
๑๒	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเขาขาวโคขุนฟาร์ม	อำเภอละงู จังหวัดสตูล	๔๖
๑๓	วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงโคเนื้อช่องเขต	อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	๒๕
๑๔	สหกรณ์การเกษตรกระแสนันธุ์ จำกัด	อำเภอกระแสนันธุ์ จังหวัดสงขลา	๑๐๐
๑๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคบ้านควนหยี	อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา	๓๓
๑๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงโคเกษมรัตน์	อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา	๓๖
๑๗	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อตำบลหนองบัว	อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง	๓๖

บทที่ ๕ แผนพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยพัทลุง

ประวัติและการพัฒนาการของสหกรณ์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง

โคเนื้อในอดีตเป็นการเลี้ยงเพื่อใช้ทำการเกษตรเป็นหลัก แต่ปัจจุบันรูปแบบการเลี้ยงโคเนื้อได้เปลี่ยนมาเป็นการเลี้ยงเพื่อผลิตเนื้อโค เนื่องจากความต้องการบริโภคเนื้อโคเพิ่มขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้ โคเนื้อเป็นสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตสูง และกว่าจะได้รับผลตอบแทนต้องใช้ระยะเวลานาน อีกทั้ง การเลี้ยงโคเนื้อยังประสบปัญหาอยู่หลายอย่าง เช่น ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ ปัญหาโรคระบาด เป็นต้น

ตามที่รัฐบาลได้สนับสนุนโครงการปรับปรุงส่งเสริมการเลี้ยงโค-วัว โดยให้งบประมาณ ๘๐๐ ล้านบาท โดยมี จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และพัทลุง จังหวัดละ ๒๐๐ ล้านบาท และให้แต่ละจังหวัดเขียนโครงการนำเสนอ

ในปี ๒๕๕๘ พัทลุงมีการขับเคลื่อนอย่างเข้มข้นในการเลี้ยงโคเนื้อ พร้อมกับปฏิรูปสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อพัทลุง จำกัด เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง เพราะมีผู้เลี้ยงโคจำนวนมากจะเข้ามาเป็นสมาชิก ในปัจจุบันภาพรวม วัวทุกประเภทมีประมาณ ๘๐,๐๐๐ ตัว ซึ่งจะต้องประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันกับกลุ่มผู้เลี้ยงสุกรเมื่อได้ทำการปฏิรูปสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคเนื้อพัทลุง จำกัด เสร็จแล้ว ก็จะหางบประมาณมาสนับสนุนให้สมาชิกใช้ลงทุน เพราะการเลี้ยงโคเนื้อนั้นใช้ต้นทุนสูง

โครงการพัฒนาการผลิตโคเนื้อตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดพัทลุง แนะนำว่าการเลี้ยงโคเนื้อที่ดี ผู้เลี้ยงควรเลือกโคแม่พันธุ์ที่แข็งแรงสมบูรณ์ และมีการสืบพันธุ์ปกติ วางแผนการเลี้ยงตามหลักวิชาการ ซึ่งส่งผลให้แม่โคมีอัตราการผสมติด และให้ลูกมีชีวิตจนถึงอายุหย่านมมากที่สุด การที่แม่โคจะให้ลูกมากเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ คือ การคัดเลือกพันธุ์ การผสมพันธุ์ อาหารและหลักการให้อาหาร การจัดการแปลงหญ้าเลี้ยงโค การสุขาภิบาล นอกจากนี้ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องมีความรู้ในด้านปัจจัยในการดำเนินการ ระบบการเลี้ยงและด้านการตลาดประกอบกันไปด้วย

๕.๑ ยุทธศาสตร์โคเนื้อ ๕ ปี พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

โดยคณะทำงานพัฒนาโคเนื้อ กระบือ และผลิตภัณฑ์ กรมปศุสัตว์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑. วิสัยทัศน์ “เป็นผู้นำการผลิตโคเนื้อที่เพียงพอต่อการบริโภค และส่งออกในภูมิภาค”

๒. พันธกิจ

๒.๑ สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านโคเนื้อที่เป็นปัจจุบัน มีความถูกต้องแม่นยำ สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง

๒.๒ เสริมสร้างความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเนื้อโคที่มีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและเพียงพอจากระบบการจำหน่ายที่ได้มาตรฐาน

๒.๓ ส่งเสริมด้านการพัฒนาการตลาดในประเทศและการส่งออกโคเนื้อ เนื้อโค ผลิตภัณฑ์เนื้อโค และหนังโคจากโคไปตลาดภูมิภาคและตลาดโลก

๒.๔ สร้างความเข้มแข็ง และการยกระดับการผลิตของเกษตรกรรายย่อย เอกชน ให้สามารถเลี้ยงโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรมตอบสนองต่อการบริโภค สามารถสร้างรายได้เพิ่มและส่งผลต่อการลดความยากจนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

๒.๕ รับรองระบบโครงสร้างพื้นฐานในกระบวนการแปรรูปโคเนื้อและเนื้อโคที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ มีความสามารถในการบริหารจัดการในกระบวนการฆ่าชำแหละ ตัดแต่งซาก แปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อโคเครื่องใน การแปรรูปหนังและผลิตภัณฑ์หนังในระดับอุตสาหกรรม การส่งออกในตลาดภูมิภาคและตลาดโลก

๒.๖ สร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาครัฐ เกษตรกร เอกชน ในการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายสมาคมที่เป็นทางการ ให้สามารถมีการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีความก้าวหน้าพัฒนา และพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรม

๒.๗ สร้างความเข้มแข็งในการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรม และมีระบบการติดตาม การประเมินผลการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมโคเนื้อทั้งระบบ

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อรักษาเสถียรภาพตลาดการเลี้ยงโคเนื้อและการผลิตเนื้อคุณภาพให้เพียงพอต่อการบริโภค

๓.๒ สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศ

๓.๓ พัฒนาระบบการผลิตพันธุ์โคต้นน้ำ ด้านพันธุกรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสมรรถนะการผลิต ให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการสนับสนุนผลิตโคเนื้ออุตสาหกรรมในทุกระดับ

๓.๔ ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อให้สามารถแข่งขันได้

๔. ยุทธศาสตร์โคเนื้อ ๓ ด้าน ได้แก่

๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การรักษาตลาดการบริโภคเนื้อโคไทย

๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ กระตุ้นการเพิ่มประชากรโคเนื้อ

๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการฟาร์มอาหาร และอาหารสัตว์สำหรับโคเนื้อ

๕. กลยุทธ์

๕.๑ การสกัดกั้นการนำเข้าเนื้อโคผิดกฎหมายการใช้สารเร่งเนื้อแดง และเนื้อนำเข้า มีมาตรการสำคัญ คือ กำหนดระบบการทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติ และระบบตรวจสอบย้อนกลับ สนับสนุนการวิจัยชุดตรวจสอบสารเร่งเนื้อแดงในราคาถูกลง ยกระดับประสิทธิภาพของด่านกักกันสัตว์ บังคับใช้บทลงโทษที่รุนแรงในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าเนื้อโคผิดกฎหมาย สร้างกระแสความรู้อย่างต่อเนื่องเรื่องสารเร่งเนื้อแดงให้แก่เกษตรกรผู้ประกอบการที่ใช้วัตถุดิบจากเนื้อโคไทย และสร้างกระแสการบริโภคเนื้อโคที่ได้รับการรับรองจากปศุสัตว์ ทำให้ประชาชนเกิดการตระหนักรู้ถึงความปลอดภัยในการบริโภคเนื้อโคผ่านสัญลักษณ์อาหารปลอดภัย ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการแก้ไขปัญหการใช้สารเร่งเนื้อแดง โครงการมหรรมสุดยอดเนื้อโคไทย โครงการทำเครื่องหมายประจำตัวสัตว์ในโคเนื้อ

๕.๒ การสร้างคุณภาพชีวิตความเชื่อมั่นความปลอดภัยด้านอาหาร มีมาตรการสำคัญ คือ มาตรการรองรับมาตรฐาน GMP/ระบบมาตรฐานฮาลาลสำหรับโรงฆ่าภายในประเทศ ยกระดับโรงฆ่าสัตว์ที่มีอยู่เดิม

ให้มีความเพียงพอ ทั้งปริมาณและคุณภาพ การใช้ประโยชน์จากการทำ Zoning ของเขตปลอดโรค ทบสวน กฎหมาย ระเบียบบางอย่างที่ล้าสมัยและไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาโคเนื้อ สนับสนุนสิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ประกอบการโรงฆ่าที่ได้มาตรฐาน สนับสนุนให้มีสถานที่จัดจำหน่ายเนื้อโคที่มีมาตรฐานความปลอดภัย ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนามาตรฐานการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ผู้ประกอบการ โครงการลดปัญหาโรคระบาดและพัฒนาสุขภาพโคเนื้อ โครงการผลิตวัคซีนป้องกันโรคในโคกระบือ

๕.๓ การเพิ่มปริมาณโคเนื้อทั้งระบบ มีมาตรการสำคัญ คือ การนำเข้าพ่อโคพันธุ์ดี น้ำเชื้อ ตัวอ่อน/พัฒนาน้ำเชื้อที่มีอยู่ในมีศักยภาพเชิงพาณิชย์ เร่งรัดการผลิตและกระจายโคพ่อพันธุ์ดีที่ไม่มีปัญหาด้านคุณภาพ เพิ่มฐานแม่พันธุ์โคเนื้อภายใต้โครงการส่งเสริมของภาครัฐให้เพียงพอ สร้าง Brand เนื้อโคคุณภาพไทย จัดตั้งกองทุนส่งเสริมการค้าการเลี้ยงโคเนื้อ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ส่งเสริมให้เปิดตลาดเนื้อโคพื้นเมืองในตลาด Modern Trade ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการสร้างพ่อพันธุ์โคเนื้อชั้นเลิศด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ โครงการรับรองมาตรฐานศูนย์ผลิตน้ำเชื้อเพื่อการจำหน่าย โครงการอบรมพนักงานงานผสมเทียม โครงการสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับโคเนื้อและผลิตภัณฑ์ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคแม่พันธุ์

๕.๔ การสร้างความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกรและองค์การเกษตรกร มีมาตรการสำคัญ คือ สร้างสมรรถนะฟาร์มเมอร์ด้วยการใช้ระบบสารสนเทศมาเชื่อมโยงเครือข่ายระบบอุตสาหกรรมโคเนื้อตลอดโซ่อุปสงค์และอุปทาน กำหนดพื้นที่การเลี้ยงโคเนื้อโดยความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่รวบรวมเกษตรกรรายย่อยรวมเป็นกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อลดต้นทุน สนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนความรู้ด้านโคเนื้อครบวงจร ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลตลาดอาหารโคเนื้อเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อแบบแปลงใหญ่ โครงการพัฒนาศักยภาพการผลิตของวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปโคเนื้อ

๕.๕ การสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่การผลิต และการสร้างโอกาสจากโคเนื้อนำเข้า มีมาตรการสำคัญ คือ สนับสนุนการนำผลงานวิจัยด้านนวัตกรรมรูปแบบการเลี้ยงไปใช้ในระดับฟาร์ม สนับสนุนการนำเทคโนโลยีด้านการส่งเสริมการขาย พัฒนาอุตสาหกรรมทั้งต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยเทคโนโลยีการตัดแต่งนวัตกรรมแปรรูปเนื้อโค สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน สร้างโอกาสความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงการผลิตร่วมกันระหว่างภูมิภาคอาเซียน ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีการแปรรูปเนื้อสัตว์ โครงการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตโคเนื้อระดับฟาร์มรายเล็กและรายกลาง โครงการวิเคราะห์เศรษฐกิจการปศุสัตว์โคเนื้อ

๕.๖ การปฏิรูประบบการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปและถนอมรักษาพืชอาหารและเศษเหลือจากอุตสาหกรรมเกษตรเชิงพาณิชย์ มีมาตรการสำคัญ คือ ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีระบบการผลิตเก็บเกี่ยวรวบรวมวัตถุดิบอาหารสัตว์โดยใช้เครื่องจักรกลการเกษตร พัฒนาศูนย์ธุรกิจผลิตพืชอาหารสัตว์เกษตรแปลงใหญ่ สร้างศูนย์อาหารสัตว์ชุมชน ยกกระดับการให้บริการเชิงรุกการตรวจวิเคราะห์คุณภาพอาหารสัตว์ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาคว้นพิษจากการเผาฟางข้าว และต้มข้าวโพดหลังเก็บเกี่ยว อดหนุนการวิจัยพัฒนาระบบการผลิตพืชอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์แบบอินทรีย์สำหรับเกษตรกร ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว การรวบรวมด้วยเครื่องจักรกลการเกษตร

๕.๗ การใช้ประโยชน์นวัตกรรมอาหารสัตว์ และระบบการจัดการให้อาหารโคเนื้อ มีมาตรการสำคัญ คือ ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมอาหารและการจัดการให้อาหารสัตว์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอาหารสัตว์ขั้นสูงเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขันของประเทศ

ส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการพันธุ์พืชอาหารสัตว์ สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้กับธุรกิจอาหารโคเนื้อ และสนับสนุนการสร้างศักยภาพเกษตรกรและฟาร์มเลี้ยง สำหรับกลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์/SME ที่ต้องการประกอบธุรกิจอาหารโคเนื้อ ซึ่งมีตัวอย่างโครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านอาหารโคเนื้อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โครงการสร้างนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการด้านอาหารโคเนื้อจากผลิตภัณฑ์จากการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิต โครงการศูนย์เรียนรู้การจัดการอาหารโคเนื้อ

๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อจังหวัดพัทลุง

๑. วิสัยทัศน์ “พัทลุงเมืองแห่งศูนย์กลางกิจการโคเนื้อและเนื้อโคคุณภาพที่ได้มาตรฐานของภาคใต้”
ยุทธศาสตร์

๒. พันธกิจ

- ๒.๑ พัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อให้เป็น Smart Farmer
- ๒.๒ ยกระดับการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้บริโภค
- ๒.๓ สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรกลางที่จะเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนกิจการโคเนื้อของจังหวัดพัทลุงตลอดห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒.๔ จัดตั้งและพัฒนาตลาดโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดพัทลุงให้ได้มาตรฐาน เป็นศูนย์กลางการซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคของภาคใต้
- ๒.๕ ประชาสัมพันธ์สร้างการรู้จักและความเชื่อมั่นในผลผลิตโคเนื้อและเนื้อโคของจังหวัดพัทลุง

๓. เป้าประสงค์

- ๓.๑ จังหวัดพัทลุงมีผลผลิตโคเนื้อและเนื้อโคที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล
- ๓.๒ จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางการซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคของภาคใต้

๔. ยุทธศาสตร์

- ๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลครบวงจร
- ๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ และพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง
- ๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ผลผลิตโคเนื้อพัทลุง
- ๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยกระดับตลาดและโลจิสติกส์โคเนื้อและเนื้อโคพัทลุงให้มีประสิทธิภาพ

๕. กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา

- ๕.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลครบวงจร

กลยุทธ์

- ๑) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล
 - ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร
- ๒) การพัฒนาประสิทธิภาพอาหารสัตว์
 - การผลิตพืชอาหารสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ
 - การผลิตอาหารผสมสำเร็จที่มีคุณภาพ
- ๓) การพัฒนาพันธุ์สัตว์และการจัดการสุขภาพสัตว์

- การพัฒนาพันธุ์สัตว์ให้มีคุณภาพ โดยเทคนิคการผสมเทียม
- การจัดการสุขภาพสัตว์ให้มีสุขอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์
- การพัฒนาระบบฟาร์มให้ได้มาตรฐาน
- การจัดตั้งหน่วยบริการ ส่งเสริม ตรวจสอบ และพัฒนาสุขภาพสัตว์เคลื่อนที่

แผนงานโครงการที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ ได้แก่ โครงการพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่และบุคลากรการพัฒนาโคเนื้อพัทลุง โครงการผลิตพืชอาหารสัตว์คุณภาพสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ โครงการผลิตโคเนื้อคุณภาพโดยวิธีการผสมเทียม

๕.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ และพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง

กลยุทธ์

- ๑) การสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อพัทลุง
 - จัดตั้งและพัฒนาศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อพัทลุงให้มีความเข้มแข็ง
- ๒) การพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง
 - พัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง เพื่อยกระดับให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ และขับเคลื่อนกิจการโคเนื้อพัทลุงตลอดห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนงานโครงการที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ ได้แก่ โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง โครงการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้ประกอบการโคเนื้อระดับประเทศ

๕.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผลผลิตโคเนื้อพัทลุง

กลยุทธ์

- ๑) การบริหารจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตโคเนื้อพัทลุง
 - การสร้างโรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน GMP
 - การสร้างโรงชำแหละ และแปรรูปโคเนื้อพัทลุง
 - การสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์เนื้อโคพัทลุง
- ๒) การบริหารจัดการและเพิ่มคุณค่าผลผลิตโคเนื้อพัทลุง
 - การสร้างแบรนด์โคเนื้อศรีวิชัย ภายใต้แบรนด์ Red Beef
 - การสร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นต่อผลผลิตโคเนื้อพัทลุง

แผนงานโครงการที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ ได้แก่ โครงการก่อสร้างโรงงานแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เนื้อโคพัทลุง โครงการประกวดการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์โคเนื้อพัทลุง โครงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรู้จักและสร้างความเชื่อมั่นผลิตภัณฑ์เนื้อโคภายใต้ตราสัญลักษณ์โคเนื้อพัทลุง

๕.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยกระดับตลาดและโลจิสติกส์โคเนื้อและเนื้อโคพัทลุงให้มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์

- ๑) การจัดตั้ง พัฒนา และยกระดับตลาดผลผลิตโคเนื้อพัทลุง
 - จัดตั้งศูนย์รวบรวม ซื้อ-ขาย และตลาดประมูลโคเนื้อพัทลุง
 - จัดตั้ง/ปรับปรุง ร้านจำหน่ายเนื้อโค และผลิตภัณฑ์จากโคเนื้อพัทลุง

๒) การสร้างผู้ประกอบการรายใหม่

- สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ (ต้นกล้าอาชีพ)
- สนับสนุนการดำเนินกิจการโคเนื้อและผลิตภัณฑ์โคเนื้อแก่ผู้ประกอบการรายใหม่

๓) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์โคเนื้อพัทลุง

- พัฒนาระบบการขนส่ง และการเคลื่อนย้ายโคเนื้อและผลิตภัณฑ์โคเนื้อพัทลุง

แผนงานโครงการที่สอดคล้องยุทธศาสตร์ ได้แก่ โครงการจัดตั้งศูนย์รวบรวมผลผลิตและตลาดประมูลโคเนื้อพัทลุง โครงการส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ โครงการพัฒนาระบบการขนส่ง และการเคลื่อนย้ายโคเนื้อและผลิตภัณฑ์โคเนื้อพัทลุง

๕.๓ แผนงานการพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๔ - ๒๕๖๘) สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด
ยุทธศาสตร์การพัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยจังหวัดพัทลุง

๑. วิสัยทัศน์ “เป็นผู้นำทางด้านธุรกิจโคเนื้อครบวงจร สร้างเครือข่ายสหกรณ์ให้เข้มแข็งและยั่งยืน”

๒. พันธกิจ

- ๒.๑ การตลาดนำการผลิต เศรษฐกิจก้าวไกล คืบหน้าสู่สมาชิกและสังคม
- ๒.๒ สร้างเครือข่ายและพัฒนาสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง
- ๒.๓ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโคเนื้อศรีวิชัยระดับจังหวัด/ อำเภอ
- ๒.๔ สร้างฟาร์มโคขุนต้นแบบของสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัยพัทลุง
- ๒.๕ สร้างศูนย์กลางจำหน่ายโคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้

๓. เป้าประสงค์

- ๓.๑ เพื่อผลิตเนื้อโคขุนคุณภาพเกรดพรีเมียม
- ๓.๒ หาช่องทางตลาดให้สมาชิกมากขึ้น
- ๓.๓ เพิ่มเครือข่ายสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
- ๓.๔ เพิ่มศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัยระดับจังหวัด/ อำเภอ

๔. ยุทธศาสตร์

- ๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อพึ่งพาตนเองสู่ตลาดอย่างยั่งยืน
- ๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและสายพันธุ์
- ๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการอาหารโคเนื้อศรีวิชัยปลอดภัยเนื้อแดง

๕. กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนา

- ๕.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาการเลี้ยงโคเนื้อพึ่งพาตนเองสู่ตลาดอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์

- ๔) พัฒนาระบบตลาดแบบครบวงจร
 - เพิ่มช่องทางตลาดให้มากขึ้น
 - การสร้างแบรนด์โคเนื้อศรีวิชัย
- ๕) พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัยตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย
 - สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของโคเนื้อศรีวิชัย เพื่อสร้างตลาดเฉพาะกลุ่ม
- ๖) พัฒนาระบบการผลิตอาหารโคเนื้อศรีวิชัย
 - การผลิตพืชอาหารสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ
 - การผลิตอาหารผสมสำเร็จที่มีคุณภาพ

๕.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและสายพันธุ์
กลยุทธ์

- ๓) พัฒนาเครือข่าย/กลุ่มเกษตรกร
 - การพัฒนาระบบฟาร์มให้ได้มาตรฐานโดยใช้ศูนย์ปฏิบัติการโคเนื้อศรีวิชัยระดับจังหวัด/อำเภอ เป็นจุดสาธิต
- ๔) พัฒนาผลิตภัณฑ์และการแปรรูปโคเนื้อศรีวิชัย
 - ส่งเสริมการแปรรูปโคเนื้อ ให้ได้มาตรฐาน GMP โดยร่วมกับโรงงานแปรรูปโคในเครือข่าย เช่น โรงงานแปรรูปโคบ้านม่วงทวน
- ๕) พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัยตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย
 - สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของโคเนื้อศรีวิชัย เพื่อสร้างตลาดเฉพาะกลุ่ม

๕.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการอาหารโคเนื้อศรีวิชัยปลอดภัยเนื้อแดง
กลยุทธ์

- ๑) พัฒนาระบบการผลิตอาหารโคเนื้อศรีวิชัย
 - การควบคุมระบบการผลิตอาหารผสมสำเร็จที่มีคุณภาพ
 - พัฒนาค้างอาหารสัตว์ประจำอำเภอ
 - พัฒนาการผลิตอาหารสัตว์ TMR

แผนงาน/โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์

- แผนพัฒนาฟาร์มโคขุนต้นแบบของสมาชิกประจำอำเภอ
- แผนพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย
- แผนการผลิตอาหารโคเนื้อศรีวิชัยปลอดภัยเนื้อแดง/ การผลิตอาหารสัตว์ TMR
- โครงการพัฒนาโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์โคเนื้อศรีวิชัย
- แผนการปรับปรุงสายพันธุ์ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย “วัวแดง” (แม่โคพื้นเมือง ผสมด้วยน้ำเชื้อบรามันส์แดงทั้งหมด)

แผนพัฒนาปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย โดยใช้น้ำเชื่อบราห์มันแดง (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕) สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด ประกอบด้วย

๑. แม่โคพื้นเมือง ผสมด้วยน้ำเชื่อบราห์มันแดง เป้าหมาย ๖๐,๐๐๐ ตัว/ปี

๒. การเพิ่มประชากรแม่พันธุ์ปีละ ๕,๐๐๐ ตัว เป็นระยะเวลา ๕ ปี

สรุปแผนพัฒนาการฟาร์มโคขุนต้นแบบเพื่อการแปรรูปโคเนื้อศรีวิชัย (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕)

๑. ฟาร์มโคขุนต้นแบบของสหกรณ์ ๕๐๐ ตัวต่อปีๆ ละ ๓ รอบ

๒. ฟาร์มโคขุนต้นแบบจากศูนย์ฯ ๑๑ ศูนย์ ศูนย์ละ ๑๐๐ ตัว ปีละ ๓ รอบ = ๓๐๐ ตัว

๓. ฟาร์มโคขุนต้นแบบ ๑๑ อำเภอ ฟาร์มละ ๒๐ ตัว ปีละ ๓ รอบ

แผนพัฒนาปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย โดยใช้น้ำเชื่อบราห์มันส์แดง (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕)

แผนการปรับปรุงพันธุ์ตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย เพื่อเป็นอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้ ทุกจังหวัด โดยเข้มมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง เป็นศูนย์ปรับปรุงพันธุ์ของสหกรณ์ฯ

อัตลักษณ์ คือ วัวแดง

รูปที่ ๖ แสดงรูปวัวแดง อัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้

๑. แม่โคพื้นเมือง ผสมด้วยน้ำเชื่อบราห์มันส์แดงทั้งหมด (ตัว)

๒. การเพิ่มประชากรลูกผสมปีละ ๕,๐๐๐ ตัว เป็นระยะเวลา ๕ ปี

๓. การเพิ่มประชากรแม่พันธุ์ปีละ ๕,๐๐๐ ตัว เป็นระยะเวลา ๕ ปี

แผนพัฒนา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๘)

สหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด มีพื้นที่ปฏิบัติการ จำนวน ๒ แปลง

- แปลงที่ ๑ พื้นที่ สาธารณะประโยชน์ควนโดน

หมู่ที่ ๙ ตำบลชุม

พล อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เนื้อที่ขอใช้ จำนวน ๑๐๐ ไร่

- แปลงที่ ๒ พื้นที่ สาธารณะประโยชน์ทุ่งหนองสิบบาท

หมู่ที่ ๖ - ๘ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอดงระหวัด จังหวัดพัทลุง เนื้อที่ขอใช้ จำนวน ๓๐๐ ไร่

แปลงที่ ๑ สำนักงานสหกรณ์ ตั้งอยู่บนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ควนโดน หมู่ที่ ๙ ตำบลชุมพล อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง เนื้อที่ขอใช้ จำนวน ๑๐๐ ไร่ เป็นพื้นที่ปฏิบัติการของสหกรณ์ ประกอบด้วย

- ๑) สำนักงานสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด
- ๒) โรงงานแปรรูปโค GMP เพื่อการส่งออก
- ๓) ศูนย์พักโคก่อนเข้าเชือด
- ๔) โรงงานผลิตอาหารสัตว์
- ๕) โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ (มูลสัตว์)
- ๖) โรงเรือนรวบรวมลูกโคเพศผู้ - เพศเมีย โครงการธนาคารโค - กระบือ เพื่อเกษตรกร ตามพระราชดำริ
- ๗) โรงงานผลิตอาหารสัตว์ TMR
- ๘) แปลงหญ้า
- ๙) คลังเก็บอาหารสัตว์
- ๑๐) ศูนย์เครื่องจักรกลประจำโรงงาน

แปลงที่ ๒ สำนักงานสหกรณ์ ตั้งอยู่บนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ทุ่งหนองสิบบาท หมู่ที่ ๖-๘ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง เนื้อที่ขอใช้ จำนวน ๓๐๐ ไร่ ประกอบด้วย

- ๑) โรงพยาบาลสัตว์
- ๒) ศูนย์ผสมเทียมและคลังน้ำเชื้อ
- ๓) คลังเก็บอาหารสัตว์
- ๔) โรงงานผลิตอาหารสัตว์ TMR
- ๕) ฟาร์มแม่พันธุ์โคเนื้อ
- ๖) ฟาร์มโคเนื้อขุน
- ๗) ตลาดนัดโคเนื้อ จังหวัดพัทลุง
- ๘) สถานกักกันสัตว์ เพื่อการส่งออก
- ๙) แปลงหญ้า ๑๐๐ ไร่
- ๑๐) แปลงปลูกปาล์ม ๑๐๐ ไร่
- ๑๑) ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตร
- ๑๒) ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์จากเนื้อโค/ จำหน่ายของที่ระลึกจากโค
- ๑๓) ศูนย์พักนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกกิจกรรม “โครงการผลิตบัณฑิตเกษตร ประจำตำบล”

ศูนย์พัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับอำเภอ ๑๑ อำเภอ เรียกว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาโคเนื้อศรีวิชัยระดับอำเภอ มีพื้นที่ปฏิบัติการทุกอำเภอๆ ละ ไม่ต่ำกว่า ๓๐ ไร่ ประกอบด้วย

- ๑) คลังอาหารสัตว์ประจำอำเภอ
- ๒) ฟาร์มโคเนื้อขุน ขนาด ๑๐๐ ตัว
- ๓) โรงงานผลิตอาหาร TMR ระดับอำเภอ
- ๔) แพลงหญ้า และปาล์มน้ำมัน
- ๕) ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตร (รถไถนา เครื่องอัดฟาง เครื่องตัดหญ้า)
- ๖) ศูนย์พักนักศึกษาเกษตรฝึกงาน “โครงการผลิตบัณฑิต ประจำตำบล”

ระเบียบว่าด้วยกลุ่มเครือข่าย

สาระสำคัญ

- ๑) ต้องมีสมาชิกกลุ่มไม่น้อยกว่า ๕๐ ราย
- ๒) ชำระเงินหลักประกันการทำธุรกิจ จำนวนเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท พร้อมค่าธรรมเนียม ๕๐ บาท ในวันรับสมัคร
- ๓) ชำระเงินสะสมหลักประกันการทำธุรกิจ การขายโคขุนสหกรณ์ฯ ชำระเงิน ตัวละ ๕๐๐ บาท สัญญารับซื้อโคขุนจากกลุ่มเครือข่าย

สาระสำคัญ

- ๑) สมาชิกต้องผ่านหลักสูตรอบรมฟาร์มโคขุนต้นแบบและหลักสูตรฟาร์มโคขุนเนื้อคุณภาพ
- ๒) ราคาประกันรับซื้อโคขุนเบื้องต้น ราคา กิโลกรัมละ ๙๐ บาท (ระยะเวลาการขุน ๔-๖ เดือน)
- ๓) ราคาประกันรับซื้อโคขุนเนื้อคุณภาพ ราคา กิโลกรัมละ ๑๐๐ - ๑๕๐ บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพไขมันแทรก (ระยะขุน ๑๐ เดือนขึ้นไป)
- ๔) หากโคขุนของกลุ่มเครือข่ายไม่ขายให้สหกรณ์ฯ ตามจำนวนที่แจ้งขึ้นทะเบียนต้องถูกปรับ ตัวละ ๑๐,๐๐๐ บาท

ฟาร์มโคขุนต้นแบบ

เป้าหมาย

- จำนวนโคขุน ๒๐ ตัว/ฟาร์ม
- จำนวนฟาร์ม ๒๐๐ ฟาร์ม
- จำนวนโคขุนเบื้องต้น ๔-๖ เดือน จำนวน ๒,๐๐๐ ตัว
- จำนวนโคขุนเนื้อคุณภาพ ๑๐ เดือนขึ้นไป จำนวน ๒,๐๐๐ ตัว

ฟาร์มโคขุนของสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด

๑) อาหารโคศรีวิชัยปลอดสารเร่งเนื้อแดง

สูตรสำเร็จชนิดเม็ด สูตร ๑๔% และสูตร ๑๖% ภายใต้เครื่องหมายการค้า “โคหนุ่ม เนื้อนุ่ม คุณภาพ”
“ปลอดโรค ปลอดภัย ปลอดสารเร่งเนื้อแดง”

๒) สหกรณ์มีการสร้างแบรนด์ Red Beef

รูปที่ ๗ แสดงแบรนด์ Red Beef

๓) โรงงานแปรรูปโคบ้านม่วงทวน เทศบาลตำบลหารเทา อำเภอบางแพะ จ.พัทลุง

รูปที่ ๘ แสดงผลิตภัณฑ์แปรรูปโคเนื้อศรีวิชัย

หนางหัววัว

เนื้อโคขุนแคตเตียว

เนื้อหมัก

ไส้กรอกรมควัน
(พริกไทย)

ไส้กรอกรมเปรี้ยว

มีทโลฟ

เจอรัก

๔) กระบวนการขนส่งชิ้นส่วนโค

รูปที่ ๙ แสดงรถขนส่งเนื้อโคขุนศรีวิชัย

การตลาด

๑) ตลาดโคมิชีวิต สัญญาการซื้อขายโคมิชีวิตกับประเทศมาเลเซีย

๒) ตลาดเฟรนไชส์ รูปแบบเฟรนไชส์

รูปที่ ๑๐ แสดงตู้แช่สินค้าของสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัย (พัทลุง) จำกัด

- การจัดจำหน่าย เฟรนไชส์นาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

- การจัดจำหน่าย เฟรนไชส์ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

๓) ตลาดห้างซูเปอร์ซีป ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

๔) ตลาด ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ศูนย์กระจายสินค้าจังหวัดปัตตานี ศูนย์กระจายสินค้าจังหวัดยะลา ศูนย์กระจายสินค้าจังหวัดนราธิวาส

๕) ตลาด ดีฟาร์มฟู้ดส์ รีเทล

๖) ตลาด Modern trade ได้แก่ แม็คโคร เทสโกโลตัส บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ SWOT Analysis ของโคเนื้อศรีวิชัย

จุดแข็ง Strength

๑. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในภาคใต้
๒. มีการทำมาตรฐานโคเนื้ออย่างชัดเจน และมีแบรนด์เป็นของตัวเอง
๓. มีเทคโนโลยี และเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำฟาร์มโคเนื้อ ที่จำเป็นครบในสมาชิกแกนนำ
๔. มีการจัดการฟาร์มที่ดี
๕. มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอย่างเข้มแข็งแบบครบวงจร
๖. มีแหล่งพืชอาหารสัตว์ที่อุดมสมบูรณ์
๗. มีบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในงานด้านการจัดการอาหารสัตว์
๘. มีแหล่งเงินทุน ที่มาสนับสนุน เช่น ธกส. /หน่วยงานภาครัฐและวิสาหกิจ และกองทุนต่างๆ
๙. ผู้นำ และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ และความตั้งใจสูง เสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต
๑๐. มีหน่วยงานวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรมีความเหนียวแน่น
๑๑. มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ
๑๒. สภาพทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวยให้เกิดการรวมกลุ่ม เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในประเทศ ทำให้สามารถพัฒนางานไปพร้อมกันได้

จุดอ่อน Weakness

๑. เครื่องมือและระบบเทคโนโลยีในการพัฒนาฟาร์มเข้าสู่ฟาร์มมาตรฐาน ยังไม่ครบถ้วน สมบูรณ์
๒. ขาดเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด
๓. ขาดแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์
๔. ขาดความรู้ความเข้าใจและเครื่องมือที่ช่วยในการ Training เพื่อนำฟาร์มเข้าสู่เกษตรกรอินทรีย์
๕. ขาดแหล่งเงินทุน ในการสนับสนุนการดำเนินงานฟาร์มและพัฒนาธุรกิจของสถาบันเกษตรกรแบบครบวงจร
๖. มีน้ำเชื่อยังไม่เพียงพอ
๗. ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้
๘. ขาดการประชาสัมพันธ์ทางการตลาดและตลาดออนไลน์อย่างทั่วถึง
๙. มีระบบน้ำที่สมบูรณ์ในสมาชิกแกนนำบางราย

โอกาส Opportunity

๑. การเปิดการค้าเสรี AEC เป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพ
๒. รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโคเนื้อของประเทศและภาคอย่างชัดเจน
๓. มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย
๔. เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่นตกต่ำพื้นที่เหล่านั้นสามารถพัฒนามาเลี้ยงโคเนื้อได้ซึ่งเป็นอาชีพทางเลือก
๕. โอกาสในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้

อุปสรรค (Threat)

๑. การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ มีผลทำให้นโยบายเปลี่ยน ซึ่งทำให้มีผลต่อการสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ
๒. การรับรู้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ที่ถูกต้องชัดเจนสำหรับผู้บริโภคบางครั้งยังไม่ถึง ทำให้บางครั้งคนไม่บริโภคเนื้อโค

ยุทธศาสตร์โคเนื้อ - โคเนื้อศรีวิชัย

รายการ	ยุทธศาสตร์โคเนื้อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ยุทธศาสตร์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย	ความเชื่อมโยง/สอดคล้อง
วิสัยทัศน์	เป็นผู้นำการผลิตโคเนื้อที่เพียงพอต่อการบริโภคและส่งออกในภูมิภาค	พัทลุงเมืองแห่งศูนย์กลางกิจการโคเนื้อและเนื้อโคคุณภาพที่ได้มาตรฐานของภาคใต้	เป็นผู้นำทางด้านธุรกิจโคเนื้อครบวงจร สร้างเครือข่ายสหกรณ์ให้เข้มแข็งและยั่งยืน	- ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย ดำเนินตามกรอบยุทธศาสตร์ฯ เพื่อทำธุรกิจที่ครบวงจร
พันธกิจ	- สร้างและพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านโคเนื้อที่เป็นปัจจุบัน มีความถูกต้องแม่นยำ - เสริมสร้างความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเนื้อโคที่มีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะและเพียงพอจากระบบการจำหน่ายที่ได้มาตรฐาน - <u>ส่งเสริมด้านการพัฒนาการตลาดในประเทศและการส่งออกโคเนื้อ เนื้อโคผลิตภัณฑ์เนื้อโคและหนังโคจากโคไปตลาดภูมิภาคและตลาดโลก</u> - สร้างความเข้มแข็ง และการยกระดับการผลิตของเกษตรกรรายย่อย เอกชน ให้สามารถเลี้ยงโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรมตอบสนองต่อการบริโภค สามารถสร้างรายได้เพิ่มและส่งผลต่อการลดความยากจนของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ - รับรองระบบโครงสร้างพื้นฐานในกระบวนการแปรรูปโคเนื้อและเนื้อโคที่ได้มาตรฐานและเพียงพอ มีความสามารถในการบริหารจัดการในกระบวนการฆ่าชำแหละ ตัดแต่งซาก แปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อโค เครื่อง	- พัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อให้เป็น Smart Farmer - ยกระดับการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้บริโภค - สร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรกลางที่จะเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและ ขับเคลื่อนกิจการโคเนื้อของจังหวัดพัทลุงตลอดห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ - <u>จัดตั้งและพัฒนาตลาดโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดพัทลุงให้ได้มาตรฐาน เป็นศูนย์กลางการซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคของภาคใต้</u> - ประชาสัมพันธ์สร้างการรู้จักและความเชื่อมั่นในผลผลิตโคเนื้อและเนื้อโคของจังหวัดพัทลุง	- การตลาดนำการผลิต เศรษฐกิจก้าวไกล คืบหน้าสู่สมาชิกและสังคม - สร้างเครือข่ายและพัฒนาสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง - จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการโคเนื้อศรีวิชัยระดับจังหวัด/ อำเภอ - สร้างฟาร์มโคขุนต้นแบบของสหกรณ์โคเนื้อศรีวิชัยพัทลุง - สร้างศูนย์กลางจำหน่ายโคเนื้อศรีวิชัยภาคใต้	พันธกิจ สัมพันธ์กับ - ยุทธศาสตร์โคเนื้อที่ส่งเสริมด้านการพัฒนาการตลาดในประเทศและการส่งออกโคเนื้อ - ยุทธฯ โคเนื้อพัทลุง จัดตั้งและพัฒนาตลาดโคเนื้อในพื้นที่จังหวัดพัทลุงฯ

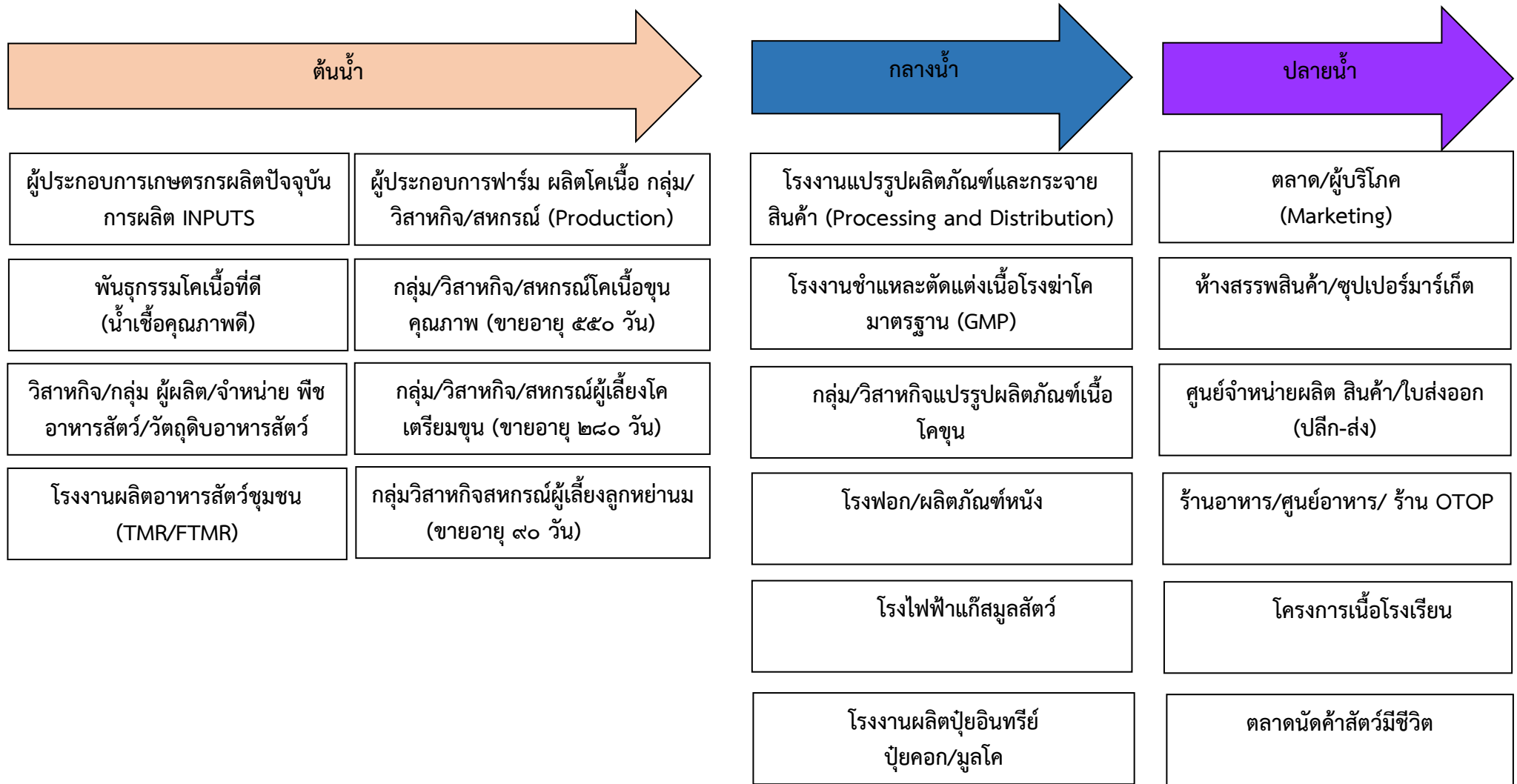
รายการ	ยุทธศาสตร์โคเนื้อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ยุทธศาสตร์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย	ความเชื่อมโยง/สอดคล้อง
	ใน การแปรรูปหนังและผลิตภัณฑ์หนังในระดับอุตสาหกรรม การส่งออกในตลาดภูมิภาคและตลาดโลก - สร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาครัฐ เกษตรกรเอกชน ในการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย สมาคมที่เป็นทางการ ให้สามารถมีการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีความก้าวหน้าพัฒนา และพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรม - สร้างความเข้มแข็งในการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อเชิงอุตสาหกรรม และมีระบบการติดตามการประเมินผลการดำเนินงานเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมโคเนื้อทั้งระบบ			
เป้าประสงค์	- เพื่อรักษาเสถียรภาพตลาดการเลี้ยงโคเนื้อและการผลิตเนื้อคุณภาพให้เพียงพอต่อการบริโภค - สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศ - พัฒนาระบบการผลิตพันธุ์โคต้นน้ำ ด้านพันธุ์กรรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสมรรถนะการผลิต ให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการสนับสนุนผลิตโคเนื้ออุตสาหกรรมในทุกระดับ - ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อให้สามารถแข่งขันได้	- จังหวัดพัทลุงมีผลผลิตโคเนื้อและเนื้อโคที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล - จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางการซื้อขายโคเนื้อและเนื้อโคของภาคใต้	- เพื่อผลิตเนื้อโคขุนคุณภาพเกรดพรีเมียม - หาช่องทางตลาดให้สมาชิกมากขึ้น - เพิ่มเครือข่ายสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร - เพิ่มศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงโคเนื้อศรีวิชัยระดับจังหวัด/ อำเภอ	สอดคล้องกับเป้าประสงค์โคเนื้อกระทรวงฯ เพื่อรักษาเสถียรภาพตลาดการเลี้ยงโคเนื้อและการผลิตเนื้อคุณภาพให้เพียงพอต่อการบริโภค เป้าประสงค์โคเนื้อพัทลุงเพื่อจังหวัดพัทลุงมีผลผลิตโคเนื้อและเนื้อโคที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล

รายการ	ยุทธศาสตร์โคเนื้อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ยุทธศาสตร์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย	ความเชื่อมโยง/สอดคล้อง
ยุทธศาสตร์	- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ <u>การรักษาตลาดการบริโภคเนื้อโคไทย</u> - ยุทธศาสตร์ที่ ๒ กระตุ้นการเพิ่มประชากรโคเนื้อ - ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการฟาร์มอาหารและอาหารสัตว์สำหรับโคเนื้อ	- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากลครบวงจร - ยุทธศาสตร์ที่ ๒ <u>สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อ และพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง</u> - ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ผลผลิตโคเนื้อพัทลุง - ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ยกระดับตลาดและโลจิสติกส์โคเนื้อและเนื้อโคพัทลุงให้มีประสิทธิภาพ	- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เลี้ยงโคเนื้อฟาร์มของตนเองสู่ตลาดอย่างยั่งยืน - ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาระบบการผลิตโคเนื้อที่มีคุณภาพตามมาตรฐานและสายพันธุ์ - ยุทธศาสตร์ที่ ๓ บริหารจัดการอาหารโคเนื้อศรีวิชัยปลอดภัยแรงเนื้อแดง	สอดคล้องกับยุทธศา กระทรวง ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การรักษาตลาดการบริโภคเนื้อโคไทย และยุทธศา โคนเนื้อพัทลุง ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อและพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง
กลยุทธ์	- การสกัดกั้นการนำเข้าเนื้อโคผิดกฎหมายการใช้สารเร่งเนื้อแดง และเนื้อนำเข้า - การสร้างคุณภาพชีวิตความเชื่อมั่นความปลอดภัยด้านอาหาร - การเพิ่มปริมาณโคเนื้อทั้งระบบ - การสร้างความมั่นคงในอาชีพให้แก่เกษตรกรและองค์การเกษตรกร - <u>การสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่การผลิต และการสร้างโอกาสจากโคเนื้อนำเข้า</u> - การปฏิรูประบบการผลิต การเก็บเกี่ยว การแปรรูปและถนอมรักษาฟาร์มอาหารและเศษเหลือจากอุตสาหกรรมเกษตรเชิงพาณิชย์	- การพัฒนาทรัพยากรบุคคล - การพัฒนาประสิทธิภาพอาหารสัตว์ - การพัฒนาพันธุ์สัตว์และการจัดการสุขภาพสัตว์ - การสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ผลิตโคเนื้อพัทลุง - การพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง - การบริหารจัดการและเพิ่มมูลค่าผลผลิตโคเนื้อพัทลุง - <u>การจัดตั้ง พัฒนา และยกระดับตลาดผลผลิตโคเนื้อพัทลุง</u> - การสร้างผู้ประกอบการรายใหม่	- พัฒนาระบบตลาดแบบครบวงจร - พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัยตามอัตลักษณ์โคเนื้อศรีวิชัย - พัฒนาระบบการผลิตอาหารโคเนื้อศรีวิชัย - พัฒนาเครือข่าย/กลุ่มเกษตรกร - พัฒนาผลิตภัณฑ์และการแปรรูปโคเนื้อศรีวิชัย	สอดคล้องกับกลยุทธ์โคเนื้อกระทรวงฯ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่การผลิต และการสร้างโอกาสจากโคเนื้อนำเข้า และกลยุทธ์โคเนื้อพัทลุง ในการจัดตั้ง พัฒนา และยกระดับตลาดผลผลิตโคเนื้อพัทลุง

รายการ	ยุทธศาสตร์โคเนื้อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ยุทธศาสตร์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย	ความเชื่อมโยง/สอดคล้อง
	- การใช้ประโยชน์นวัตกรรมอาหารสัตว์ และระบบการจัดการให้อาหารโคเนื้อ	- การพัฒนาระบบโลจิสติกส์โคเนื้อพัทลุง		
แผนงาน/ โครงการ	- โครงการแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดง - โครงการมหรรมสุดยอดเนื้อโคไทย - โครงการพัฒนามาตรฐานการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ผู้ประกอบการ - โครงการลดปัญหาโรกระบาดและพัฒนาสุขภาพโคเนื้อ - <u>โครงการสร้างพ่อพันธุ์โคเนื้อชั้นเลิศด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ</u> - โครงการรับรองมาตรฐานศูนย์ผลิตน้ำเชื้อเพื่อการจำหน่าย - โครงการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลด้านอาหารโคเนื้อเชื่อมโยงเครือข่ายการตลาด - โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโคเนื้อแบบแปลงใหญ่ - โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ - โครงการฝึกอบรมเทคโนโลยีการแปรรูปเนื้อสัตว์ - โครงการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว - <u>โครงการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านอาหารโคเนื้อ</u>	- <u>โครงการพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่และบุคลากรการพัฒนาโคเนื้อพัทลุง</u> - โครงการผลิตพืชอาหารสัตว์คุณภาพสนับสนุนการเลี้ยงโคเนื้อ - <u>โครงการผลิตโคเนื้อคุณภาพโดยวิธีการผสมเทียม</u> - โครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรกลางบริหารกิจการโคเนื้อพัทลุง - โครงการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้ประกอบการโคเนื้อระดับประเทศ - โครงการก่อสร้างโรงงานแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์เนื้อโคพัทลุง - โครงการประกวดการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์โคเนื้อพัทลุง - โครงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรู้จักและสร้างความเชื่อมั่นผลิตภัณฑ์เนื้อโคภายใต้ตราสัญลักษณ์โคเนื้อพัทลุง - โครงการจัดตั้งศูนย์รวบรวมผลผลิตและตลาดประมูลโคเนื้อพัทลุง	- โครงการอบรมฟาร์มโคขุนต้นแบบ - แผนพัฒนาปรับปรุงสายพันธุ์โคเนื้อศรีวิชัย - โครงการอาหารโคศรีวิชัยปลอดสารเร่งเนื้อแดง - การแปรรูปผลิตภัณฑ์โคเนื้อศรีวิชัย	มีความสอดคล้องกับแผนงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในโครงการสร้างพ่อพันธุ์โคเนื้อชั้นเลิศด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ และโครงการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านอาหารโคเนื้อ สอดคล้องกับแผนงาน/โครงการโคเนื้อจังหวัดพัทลุง ในโครงการพัฒนาสมรรถนะเจ้าหน้าที่และบุคลากรการพัฒนาโคเนื้อพัทลุง และโครงการผลิตโคเนื้อคุณภาพโดยวิธีการผสมเทียม

รายการ	ยุทธศาสตร์โคเนื้อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ยุทธศาสตร์โคเนื้อจังหวัดพัทลุง	ยุทธศาสตร์โคเนื้อศรีวิชัย	ความเชื่อมโยง/สอดคล้อง
		- โครงการส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ - โครงการพัฒนาระบบการขนส่ง และการเคลื่อนย้ายโคเนื้อและผลิตภัณฑ์โคเนื้อพัทลุง		

กรอบแนวคิด การดำเนินการโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมโคเนื้อ/โคขุนศรีวิชัย

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุง

ศาลากลางจังหวัดพัทลุง ชั้น ๔ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

โทรศัพท์ / โทรสาร ๐๙๔-๖๑๔๒๐๓

www.moac-info.net/phatthalung

E-mail : paco_plg@opsmoac.go.th